

İSRAİL'DE
RADİKAL SAĞ
AĞUSTOS 2024

RA-
POR

Milli İstihbarat Akademisi

İSRAİL'DE RADİKAL SAĞ

RAPOR / AĞUSTOS 2024

Telif

Millî İstihbarat Akademisi © 2024

Ankara - TÜRKİYE

Yayın Tarihi: AĞUSTOS 2024

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları Millî İstihbarat Akademisine ait olup 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz.

Millî İstihbarat Akademisi

E-Posta : bilgi@mia.edu.tr

"Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesinin 2'nci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir."

İSRAİL'DE RADİKAL SAĞ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	5
YÖNETİCİ ÖZETİ	7
GİRİŞ	9
BÖLÜM 1	
Radikal Sağın İsrail Vizyonu	12
BÖLÜM 2	
Tarihsel Arka Plan	16
BÖLÜM 3	
Yerleşimler ve Radikal Sağın İsrail'de Örgütlenmesi	28
BÖLÜM 4	
Üçüncü Tapınak Hareketi	34
BÖLÜM 5	
Radikal Sağın Devlet Dışı Kurumları	36
BÖLÜM 6	
Knesset'teki Radikal Sağcı Partiler	44
BÖLÜM 7	
Önde Gelen Radikal Sağcı Figürler	46
BÖLÜM 8	
Radikal Sağ İsrail'deki Toplumsal ve Politik Bölünmenin Neresinde?	50
BÖLÜM 9	
İşgalci Yerleşimciler ve Gazze	54
SONUÇ	58
KAYNAKÇA	60

GÖRSEL

Görsel 1: Yahudiye Devleti'nin Bayrağı	22
---	----

FOTOĞRAF

Fotoğraf 1: İşgalci Yerleşim Terörü	31
--	----

Fotoğraf 2: İsraili Şirket Harey Zahav'dan İşgal İlanı	54
---	----

Fotoğraf 3: İşgalin Adı: Yasa Dışı Yahudi Yerleşimler	55
--	----

HARİTA

Harita 1: 1948 Savaşı Sonrası İsrail'in Politik Haritası	16
---	----

Harita 2: 1967 Savaşı Öncesi ve Sonrasındaki Durum	19
---	----

Harita 3: Oslo II Anlaşması'na Göre Batı Şeria Toprakları	28
--	----

Harita 4: Batı Şeria'daki Genel Durumun Haritası	30
---	----

ÖN SÖZ

Tüm dünyada yükseliş trendi gösteren radikal sağ hareketlerin siyasi düzlemdeki etkilerini derinden hissettiğimiz günlerden geçiyoruz. Avrupa'nın siyasi gündemi uzun süredir aşırı sağ hareketlerin kamuoyunda bulduğu destek ve seçim sonuçlarına yansıyan görüntüsü ile meşgulken radikal sağ, İsrail için de yeni bir gündem maddesi değildir. 2022 yılı sonunda İsrail'de kurulan Likud Partisi liderliğindeki koalisyon, İsrail tarihindeki en aşırı hükümet olarak adlandırılmıştır. Bu kabinenin üyelerinin söylemleri ve politikaları, 7 Ekim'e giden süreçte İsrail siyasetini dönüştürmüş ve yeni normaller üretmiştir. Filistinlilere yönelik ırkçı ve kanlı saldırıların artması, "yerleşimci" adı altında işgal politikasının yayılması ve şiddetlenmesi; İsrail siyasetinin yeni normal hâline gelmiştir. Bu nedenle 7 Ekim 2023 sonrası İsrail'in Gazze'ye yönelik işgal ve katliam operasyonları ve bu katliam politikasını destekleyen siyasi söylemler ile yeniden görünür olan bu ideoloji, hâlihazırda İsrail politik sahnesinin temel kodlarından biri hâline gelmiştir. İsrail saldırganlığının ve işgal politikasının arkasında yatan bu ideolojik yaklaşıma daha yakından bakılması günümüzde daha fazla önem taşımaktadır.

Millî İstihbarat Akademisi tarafından hazırlanan bu raporumuzda, İsrail'deki radikal sağ ve işgalci yerleşimciliğin, İsrail siyasetinin dinamizmini krizler ve savaşlara borçlu olan çalkantılı düzleminde nasıl hayat bulup geliştiği ele alınıyor. Rapor, Filistin coğrafyasında ve özellikle de 7 Ekim sonrasında Gazze'de, İsrail'in yürüttüğü kanlı saldırıların teolojik ve politik bağlamını çözümlenmeye çalışıyor. Devam eden savaşın İsrail içerisindeki çatışmalı atmosferde nereye oturduğuna dair geniş bir perspektif sunuyor.

İsrail radikal sağının 20. yüzyılın başından bu yana, Avrupa'dan gelip Filistin'de kendine yer ararken geçirdiği dönüşümden başlayarak siyonizmin Yahudiliğin aşırılıkçı yorumlarıyla uzlaştırdığı ve buradan doğan İsrail radikal sağının Filistin'in işgalinde nasıl kullanışlı bir ideolojiye dönüştüğü vurgulanıyor. Devamında radikal sağcı grupların ve işgalci yerleşimcilerin İsrail'de nasıl örgütlendiğine değindiğimiz çalışmada, İsrail Devleti'yle yaşadıkları çatışmaların sonucunda nasıl politik alternatif arayışlarına girdiklerine dikkat çekiliyor. Genel olarak devletle yekpare bir bütünlük gösterdiği varsayılan İsrail radikal sağının, gerek İsrail devlet kadrolarıyla gerekse İsrail ordusuyla ne tarz gerilimler yaşadığına ve bu gerilimlerin İsrail'i nasıl sert çatışmalara sürüklediğine yer veriliyor.

Açık kaynaklardan yararlanarak kamusal görüşlerin değerlendirilmesiyle hazırladığımız bu çalışma, varsayımsal bilgiler ve dolaşımda olan klişelerin ötesine geçerek İsrail'deki radikal sağın rasyonel ve çok yönlü bir analizini sunmayı amaçlıyor. Bilgi kirliliği ve dezenformasyonun yoğun olduğu böyle bir konuda, bilgi kaynakları ve kamusal dolaşımda olan analizlere titizlikle yaklaşarak hazırladığımız raporumuzun, İsrail'i anlama gayesi taşıyan herkes için faydalı olmasını umuyoruz.

Prof. Dr. Talha Köse

Milli İstihbarat Akademisi Başkanı

YÖNETİCİ ÖZETİ

- 7 Ekim sonrasında İsrail'in politik ve askerî hamlelerinin en belirleyici toplumsal kesimlerinden biri, ülkedeki fanatik sağcı gruplar olmuştur. Bu gruplar, mevcut durumda Gazze'nin işgal altında tutularak Gazzelilerin sürülmesini ve bu toprakların yerleşime açılmasını savunmaktadır.
- Bilhassa 1967 Savaşı'ndan beri sürekli yükseliş trendinde olan İsrail radikal sağının temel motivasyonu, Ürdün Nehri'nden Akdeniz'e kadar olan bölgenin dinî motivasyonlarla tamamen Yahudileştirilmesidir. Bu bağlamda İsrail'deki radikal sağ siyasetle işgalci yerleşimcilik örtüşür.
- İsrail 1967'den beri Doğu Kudüs, Batı Şeria, Golan Tepeleri ve -2005-2023 dönemi hariç- Gazze'yi uluslararası hukuka aykırı olarak işgal altında tutmaktadır. 1967 yılı sonrasında dinî motivasyonlarla buralarda yerleşimler kuran şiddet yanlısı sağcı Yahudi gruplar, İsrail'in bu bölgelerde askerî varlık göstermek için bahane olarak kullandığı unsurlardır. Bu yönüyle yerleşimler, İsrail jeopolitik düzleminin ileri karakolları olarak da görülmektedir.
- Gerek güvenlik sağlama kapasitesinin yetersizliği gerekse bu bölgelerde iskân edebileceği yeterli Yahudi nüfusuna sahip olmaması sebebiyle İsrail'in, Batı Şeria ve Gazze'yi ilhak ederek doğrudan siyasal egemenlik alanına dâhil etmesi imkânsızdır.
- Ağırlıklı olarak Batı Şeria'da yaşayan işgalci yerleşimci grupların, İsrail'den bu bölgede daha fazla askerî varlık göstermesini talep etmesi ve Filistinlilere karşı terör eylemlerinde bulunarak gerilimi zirvede tutmasının ciddi bir askerî ve finansal maliyeti vardır. Bu durum da İsrail'deki şiddet yanlısı sağcı gruplarla önemli bir kısmını liberal-seküler İsraililerin oluşturduğu üst düzey askerî kadrolar arasında ciddi bir gerilime sebep olmaktadır.

- 2005'te Gazze'den çekilen İsrail'in yerleşimleri boşaltması, işgalci yerleşimcilerin İsrail Devleti'ne karşı şüpheli ve temkinli tutumlar geliştirmesine sebep olmuştur. Bu güvensizlik ortamında fanatik sağcı gruplar gerektiğinde devlete karşı yasal ve devletten bağımsız finansal ihtiyaçlarını karşılamak üzere çeşitli sivil toplum ağları kurmuştur. Her ne kadar devletten büyük destek alsalar da bu kuruluşlar, radikal sağın İsrail siyasetine angaje olmasının önemli araçları hâline gelmiştir.
- Aralık 2022'de radikal sağcı siyasetçilerin katılımıyla kurulan İsrail'in en sağ eğilimli koalisyonunun, Ocak 2023'te İsrail Yüksek Mahkemesinin yapısını ve yetkilerini değiştirme girişimi, İsraili askerî elitlerin açıktan tepkisini çekerek durumu daha da gergin hâle getirmiştir.
- 7 Ekim sonrasında gelişen Gazze'nin işgali sürecinde, askerî elitler ve sağ koalisyon arasındaki çatışma yeni bir düzleme taşınmıştır. Askerî kanat yine kanlı ancak görece daha kontrollü ve rasyonel bir işgal süreci yürütme planları yaparken Binyamin Netanyahu'nun başını çektiği hükûmet, açıktan soykırıma girilerek siyasi destek kayıplarını toparlamaya çalışmıştır. Bu sebeple Netanyahu, sürecin gidişat ve nihayetini belirsizleştirmiştir. Bu durum, sürecin sonunda Netanyahu'nun siyasi arenadan silinmesini isteyen üst düzey askerî kadrolarla fanatik sağın domine ettiği mevcut hükûmet arasındaki ilişkileri geren bir diğer unsurdur.
- 2005'teki geri çekilme sürecini siyasi travmalara yol açan bir süreç olarak lanse eden şiddet yanlısı sağcı grupların, Gazze'deki işgalin kalıcı hâle getirilmesini ve Gazze'nin Yahudi yerleşimine açılmasını savunması, İsrail ordusuyla yaşadıkları gerilimin yeni unsurlarından biridir. Ordu, mevcut hükûmete muhalif duruşunun da etkisiyle burada Yahudi varlığını güvence altına almanın büyük askerî ve finansal maliyetleri olacağını öne sürmektedir.

29 TEMMUZ 2024 Pazartesi günü öğleden sonra her dakika kalabalıklaşan İsraili bir grup "İsrail'in Guantanamo'su" olarak bilinen Sde Teyman Askerî Üssü'nü bastı. Talepleri, buradaki Filistinli bir mahkûma hayati tehlike oluşturacak derecede tecavüz etmeleri sebebiyle gözaltına alınan 9 İsraili askerin serbest bırakılmasıydı. Gözaltına alınan askerlerin durum üzerine Beyt Lid Askerî Üssü'ne transfer edilmelerinin ardından sosyal medyadan örgütlenen radikal sağcı İsraili gruplar, milletvekilleri eşliğinde bu defa Beyt Lid'e yönelerek zorla askerî üsse girdi. Bu grupları yönlendiren isimlerin başında, askerlerin herhangi bir takibata uğramasını "utanç verici" bulan şiddet yanlısı sağcı Otzma Yehudit Partisi (Yahudi Gücü) lideri Itamar Ben-Gvir geliyordu. Olaylar kontrol altına alınabildiğinde vakit neredeyse gece yarısını buldu. Radikal sağcı milletvekillerinin yönlendirmesiyle çıkan olaylar neredeyse ordu içerisinde bir çatışmaya dönüşecekken bastırıldı.

Sde Teyman Askerî Üssü'nde yaşananlar, bir yönüyle İsrail'deki radikal sağ tabanın, tıpkı destekledikleri siyasetçiler gibi insanlık onuruna benzer bir nosyona sahip olmayışını gözler önüne sermektedir. Diğer yandan radikal sağcı grupların Meclis üyesi isimler eşliğinde arka arkaya iki askerî üsse zorla girmeleri, İsrail'de daha derinlerde devam eden radikal sağ gruplarla askerî elitler arasındaki çatışmayı detaylarıyla görünür hâle getirmiştir. Sembolik bir düzlemde incelendiğinde, İsraili şiddet yanlısı sağcı gruplar hem ordu polisiyle çatışarak bir Filistinlinin tecavüzle cezalandırılmasını desteklemiş hem de askerî üslere zorla girerek Ocak 2023'ten beri açıkça kendilerine karşı pozisyon alan İsraili askerî elitlerin radikal sağ karşıtlığını ileriye götürürlerse olacakların bir fragmanını göstermiştir. Üslerin basılması, İsrail'deki ırkçılığın ve insandışılaştırmanın bir zirvesi olduğu kadar fanatik sağın, İsraili militer elitlere karşı bir tepkisi olarak da görülmelidir. Raporun ilerleyen sayfalarında İsrail radikal sağının her iki yüzü, Filistinlilere karşı giriştiği terör eylemleri kadar İsrail içerisindeki toplumsal bölünmeyi nasıl derinleştirdiği açısından da incelenecektir.

Bu raporda, İsrail siyasetinin proaktif kesimini oluşturan radikal sağ ve işgalci yerleşimcilik meselesi ele alınmaktadır. Temel olarak İsrail'in 1967'den bu yana işgal altında tuttuğu Batı Şeria ve Golan Tepeleri'nin Yahudileştirilmesi ve böylelikle Yahudiliğin dinî kaynaklarına göre İsrailoğullarına vadedilen toprakların tamamı üzerinde İsrail'in egemenlik kurmasını savunan radikal sağcı gruplar özellikle

7 Ekim sürecinden sonra Gazze'nin de kalıcı olarak İsrail işgali altında tutulmasını ve Yahudileştirilmesini savunmaktadır. Dolayısıyla bu grup ne milyonlarca Filistinliyi asırlardır yaşadıkları topraklardan sürebilecek kapasiteye ne de Filistinli popülasyonunu baskı altında tutabilecek demografik yeterliliğe sahip olan İsrail'in sürekli bir savaş hâlinde olmasını gerektiren bir durumu desteklemektedir. Bu da sadece Filistinlilerle İsrail arasında değil; aynı zamanda İsrail'in içerisinde, ülkelerinin daimî bir savaş hâlinden çıkmasını, Filistinliler ve diğer Arap ülkeleriyle normalleşme arayışına girmesini destekleyen gerek sağ gerekse sol kesimden İsraililerle radikal sağcı İsraililer arasındaki gerilimin kaynağı olmaktadır.

Bu gerilimler göz önünde bulundurularak raporda, İsrail'deki radikal sağın geçmişindeki önemli noktalar ele alınmakta ve tarihsel duraklar kadar teolojik arka plana da yer verilmektedir. Bunların yanında radikal sağcı grupların İsrail'de nasıl formel olarak örgütlendiğine ve radikal sağcı kuruluşların İsrail siyasetine angaje olacak şekilde nasıl bir iş bölümü yaptığına bakılmıştır. Raporda da görülebileceği üzere İsrail'deki radikal sağ, temel olarak devamlılığını sivil toplum örgütleri üzerinden yürütmektedir. Radikal sağcı partiler daimî bir bölünme, birleşme, çözülme ve yeniden oluşum süreçlerinden geçerken sivil toplum kuruluşları hem sürekliliği hem de siyasi alanda gerekli insan kaynağını sağlamaktadır. Raporun son kısmında ise bu unsurların ışığında radikal sağın İsrail'deki toplumsal bölünmedeki rolüne ve Gazze'ye dair planlarına bakılmaktadır. Bilhassa bu kısımlarda Batı Şeria ve Gazze'deki yerleşimlerin ortaya çıkışından günümüze radikal sağın politik vizyonunun dönüşümü göz önünde bulundurulmuştur.

Rapor genel olarak provokatif eylem ve fikirleriyle gündeme gelen İsraili radikal sağcı siyasetçilerin profilleri kadar İsrail'deki radikal sağın daha az bilinen tarihsel arka planı ve örgütlenmesi ile 7 Ekim sonrası süreçte yükselişe geçen radikal sağ söyleme dair bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır. Böylelikle İsrail'in Gazze'deki güncel hamleleri ve savaş sonrası gerek iç siyasetteki gerekse Gazze'deki senaryolarının daha net görünürlük kazanması umulmaktadır.

BÖLÜM 1:

Radikal Sağın İsrail Vizyonu

Radikal Sağın İsrail Vizyonu

Ürdün Nehri'nden Akdeniz'e kadar olan bölgenin tamamının Yahudileştirilmesi ve burada İsrail'in mutlak bir egemenlik kurmasını temel gündem olarak belirleyen radikal sağcı gruplar, gerek İsrail'in uluslararası toplum tarafından meşru kabul edilen 1948 sınırları dâhilinde gerekse de işgal ettiği Doğu Kudüs, Batı Şeria, Golan Tepeleri ve son dönemde de Gazze'de yaşayan Filistinlilerin başka topraklara transferini savunmaktadır. Bu bağlamda radikal sağın odağındaki konu "yerleşimcilik"tir.

İşgalci yerleşimciler, İsrail'in 1967 Savaşı'ndan sonra işgal ettiği Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Golan Tepeleri'ni demografik olarak Yahudileştirmek amacıyla bu bölgelere yerleştirilen Yahudi ailelerdir. Yerleşimler, uluslararası hukuka göre illegal olsa da İsrail Devleti'nin kendi toprağı olarak gördüğü ancak ilhak ederek topraklarına dâhil etmediği ve askerî rejimle yönettiği topraklardır.

İşgalci yerleşimciler, İsrail'in 1967 Savaşı'ndan sonra işgal ettiği Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Golan Tepeleri'ni demografik olarak Yahudileştirmek amacıyla bu bölgelere yerleştirilen Yahudi ailelerdir. Yerleşimler, uluslararası hukuka göre illegal olsa da İsrail Devleti'nin kendi toprağı olarak gördüğü ancak ilhak ederek topraklarına dâhil etmediği ve askerî rejimle yönettiği topraklardır. Dolayısıyla bu noktada İsrail'in dünya gündeminde olmasını istemediği yerleşimlere, genel olarak medyada da marjinal gruplar olarak ele alınan işgalci yerleşimcilere ve İsrail siyasetindeki belirleyiciliklerine yeterince odaklanılmamaktadır. Bu grupların iç siyasetteki ağırlıkları, genişleme stratejileri ve kendilerine destek veren aktörlerle ilişkileri yeterince ele alınmayan konulardandır.

7 Ekim sonrasında İsrail'deki radikal sağ, çeşitli sebeplerle yeniden gündeme gelmiştir. Bunlardan biri, Batı Şeria'da Yahudi işgalci yerleşimcilerin Filistinlilere karşı artan saldırılarıyken diğer bir sebep, Gazze'yi yeniden Yahudi yerleşimlerine açma fikrini gündeme taşımaları ve somut planlar hazırlamalarıdır. Ancak bunların dışında en büyük sebep, İsrail güvenlik bürokrasisinin 7 Ekim fiyaskosunu yaşadığı sırada İsrail tarihinin en sağcı hükûmetinin başta olmasıdır. Maliye Bakanı Bezalel Smotriç ve Ulusal Güvenlik Bakanı Itamar Ben-Gvir gibi bu hükûmette önemli bakanlıkların başında bulunan iki radikal sağcı figürün, 7 Ekim sonrasında liderliği ele geçirmek amacıyla hükûmeti dağıtıp erken seçim kararını zorlayarak İsrail'i kritik bir anda kaosa sürükleyebilecekleri ihtimali akıllara gelmiştir. Binjamin Netanyahu, 11 Ekim'de Yair Lapid ve Benny Gantz gibi seküler-liberal isimlerin desteğiyle savaş kabinesi kurarak şiddet yanlısı sağın etkin olduğu 37. hükûmeti geçici süreyle askıya almıştır. Bu süreçte Netanyahu'nun ordu kökenli siyasi rakipleri Benny Gantz ve Yoav Gallant gibi isimlerle yakınlaşmasının temelinde, Smotriç ve Ben-Gvir'in Netanyahu'ya siyasi tehdit oluşturması yatmaktadır. Bununla birlikte Ocak 2023'te göreve başlayan "İsrail tarihinin en sağcı hükûmeti"nin İsrail askerî elitinde yol açtığı endişenin Anayasa Mahkemesi tartışmalarıyla bir-

leşip 7 Ekim'le birlikte yeni bir düzeye taşınması da söz konusudur. Radikal sağın İsrail'de ortaya çıkardığı bu tartışma ve sonrasındaki gelişmelere dair değerlendirmelere raporun son kısmında yer verilecektir.

Radikal sağın İsrail'in siyasi spektrumunda diğer bloklardan nasıl ayrıştığı önemli bir sorudur. Genel kaniya dayanan bir sağ-sol çeşitlenmesinden hareketle bir İsrail siyasi spektrumu tahayyül etmek çeşitli sorunlara yol açabilir. Zira geçmişte ve günümüzde de solcu-liberal olarak sınıflandırılan İsraili siyasetçilerin Filistinlilere yönelik katliamlar ile sürgün faaliyetlerini desteklediği ve bazılarının bizzat bu şiddetin uygulayıcısı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla siyasi anlamda ciddi etki üretmeyen gruplar göz ardı edildiğinde İsrail siyasi düzlemi ortanın sağından uç sağa doğru bir çeşitlenmeden ibaret görülebilir (Doron, 2005). Bu çerçevede radikal sağ, diğer sağcı-siyonist gruplardan iki temel arayış üzerinden ayrışır: (1) İsrail toprağının teritoryal anlamda genişleyerek teolojik referanslarla sınırları ifade edilen Büyük İsrail'de hâkim olması ve (2) hâkim olunan bu topraklarda Yahudi varlığının demografik ve jeopolitik olarak kalıcılaştırılması için yerleşimlerin kurulması (Pedahzur, 2013). Mescid-i Aksa'nın ortadan kaldırılarak yerine Üçüncü Tapınak'ın inşa edilmesi de uzunca bir süredir İsrail'deki radikal sağ grupların ortak bir hedefi olarak görünür olmuştur. Bütün bu yönleriyle İsrail'de radikal sağ, "yerleşimcilik"le iç içe geçmiş bir meseledir. Radikal sağcı figürlerin hemen hepsi, işgalci yerleşimcilerden ya da yerleşim destekçilerinden oluşmaktadır.

Diğer yandan İsrail'deki radikal sağı ya da işgalci yerleşimciliği yekpare bir hareket olarak görmek mümkün değildir. İsrail'in diğer tüm politik bloklarında olduğu gibi radikal sağda da ideolojik bir iç farklılaşma mevcuttur. Bu spektrumda yer alan gruplardan bazıları, İsrail Devleti'nin mevcut hâliyle beklenen mesih olduğu gibi bir argümanla devletin Ortodoks Yahudi şeriatına göre sorunlu durumunu tevil etmeye çabalarken daha marjinal diğer bazı gruplar, Filistinlilerle Yahudiler arasında etnik bir savaş çıkararak mevcut devleti yıkmayı ve yerine Yahudi şeriatını esas alan bir din devleti kurmayı planlamaktadır. Diğer yandan radikal sağcı ya da işgalci yerleşimci grupların ideolojik kökenlerini salt dinî referansların ötesinde ele almak gereklidir. Bu yönüyle İsrail'deki radikal sağın kökenleri bir yandan 1900'lerde Avraham Kook'un savunduğu "Dindar Siyonizm"e uzanırken diğer yandan teritoryal derinliği olan ve jeopolitik olarak savunulabilen bir toprak gerekliliğini savunan ve tamamen seküler bir vizyonla hareket eden 1920'lerin "Revizyonist Siyonizm"inden beslenir (Sprinzak, 1991).

Batı Şeria ve diğer bölgelerdeki tüm işgalci yerleşimcilerin, Yahudi mesihçiliğinden beslenen Dindar Siyonist bir motivasyonla hareket ettiği düşünülemez. İstatistiklere göre yerleşimlerde yaşayan Yahudilerin üçte biri sekülerlerden oluşmaktadır (Arieli, 2022). Bu durum, işgalci yerleşimcilerin ideolojik yönelimlerinden ziyade İsrail Devleti ve bilhassa ABD'deki çeşitli siyonist sivil toplum örgütleri tarafından desteklenmesiyle açıklanabilir.

BÖLÜM 2:

**Tarihsel
Arka Plan**

İsrail radikal sağının Büyük İsrail olarak tanımladığı toprak parçası, politik bağlama göre farklı sınırlarla ifade edilmiştir. Vadedilmiş topraklar ve Kenan diyarı gibi isimlerle de adlandırılan bu toprak parçasının İbranicedeki ismi *ישראל השלמה*/Yisrael Haşlema, Türkçeye "Bütün İsrail" olarak da tercüme edilebilir. Bu adlandırma, radikal sağın İsrail'in mevcut sınırlarına bakış açısını da göstermektedir.

Tarihsel Arka Plan

Bu kısımda sunulan tarihsel olaylar, geniş bir kronolojiden çok İsrail'deki radikal sağın ortaya çıkışı ve dönüşümündeki önemli dönemlere işaret etmek ve fakat bunu yaparken de konuyu dağıtmamak amacıyla belli bir odak etrafında ele alınmıştır. Büyük İsrail, ülkede radikal sağı destekleyen Yahudilere göre İsrail'in egemen olması gereken toprakları ifade eden bir kavramdır. Her ne kadar kuruluşundan sonra İsrail'in Nil'den Fırat'a dek olan bölgede Tevrat'taki referanslara bağlı kalarak yayılma planlarının olduğu popüler bir görüş olageldiyse de Büyük İsrail olarak adlandırılan bölge, Tevrat'ın farklı kısımlarında farklı sınırlarla tanımlanmıştır (Brenner, 2018). İsrail'in kuruluş süreci ve sonrasındaki farklı dönemlerde de İsrail radikal sağının Büyük İsrail olarak tanımladığı toprak parçası, politik bağlama göre farklı sınırlarla ifade edilmiştir (Sprinzak, 1991). Vadedilmiş topraklar ve Kenan diyarı gibi isimlerle de adlandırılan bu toprak parçasının İbranicedeki ismi *ישראל השלמה*/Yisrael Haşlema, Türkçeye "Bütün İsrail" olarak da tercüme edilebilir.

Harita 1: 1948 Savaşı Sonrası İsrail'in Politik Haritası

Bu adlandırma, radikal sağın İsrail'in mevcut sınırlarına bakış açısını da göstermektedir. Mevcut hâliyle toprakları eksik bir ülke olan İsrail; kimilerine göre Batı Şeria'nın, kimilerine göreyse günümüz Ürdün topraklarının tamamını egemenliği altına alarak "tamamlanmalı"dır. Azınlıkta kalan bazı radikal sağcı Yahudi gruplar, dinî gerekçelerle İsrail'in Nil'den Fırat'a dek olan bölgeyi kontrol altına alması gerektiğini savunmaktadır. Diğer yandan bugünkü Likud Partisinin ideolojik selefi olan İrgun örgütü, jeopolitik gerekçelerle İsrail'in bugünkü Ürdün topraklarını da ele geçirmesi gerektiğini savunur. Örgütün lideri Vladimir Jabotinsky'ye göre İngiliz mandası döneminde siyonistlere verilen topraklar savunulabilir değildir (Shelef, 2004). Özellikle 1948 Savaşı sonrasında ortaya çıkan İsrail haritası, Revizyonist Siyonistlerin ciddi anlamda tepkisini çekmiştir. Ürdün'ün kontrolünde olan Batı Şeria'yla Akdeniz arasındaki mesafe 10 kilometreye kadar düşmektedir. Bu durum, Menahem Begin gibi Jabotinsky'nin çizgisini sürdürerek radikal sağın siyasi temsilciliğine soyunan isimlerin, merkezde yer alan David Ben Gurion gibi figürlere yönelik tepkisine neden olmuştur (Hauser, 2021).

Seküler bir hareket olan Revizyonist Siyonizm, 1940'lardaki mevcut duruma tepki gösterirken Dindar Siyonistler politik konjonktürü gözetenek hareket etmeyi tercih etmişlerdir. Yahudi kaynaklarının Ortodoks yorumunda, Yahudilerin kendilerine vadedilen ve tarihte de devlet kurdukları Eretz Yisrael topraklarından sürgün edildikten sonra aynı topraklarda Tanrı kendilerine bir mesih göndermeden devlet kurmaları, en büyük günahlardan biridir (Rabkin, 2006). Diğer yandan 1920'ler ve 1930'larda Avraham Kook gibi Dindar Siyonist figürlerin mesihanik Yahudilik anlayışlarını seküler bir ideoloji olan siyonizmin devlet ve toprak anlayışıyla birleştirme çabaları, siyonist projenin dinî bir dayanak bulmasını sağlamıştır. 1921'de Filistin mandasının ilk Aşkenaz başhahamı olan Kook, teritoryal maksimalizm yani Filistin topraklarının Yahudiler ve Araplar arasında bölünmesinin Yahudilik açısından sorunlu olduğu fikrini Mizrahi Hareketi gibi Dindar Siyonist hareketlere empoze ederek Avrupa'da ortaya çıkan Dindar Siyonizm'in Filistin'de kök salmasında ciddi bir rol oynamıştır. Diğer yandan her ne kadar kurulacak bir devleti destekleseler de nihai amaçlarının Yahudi halakasını yani dinî hükümlerini hâkim kılmak olduğu belirtilmelidir.

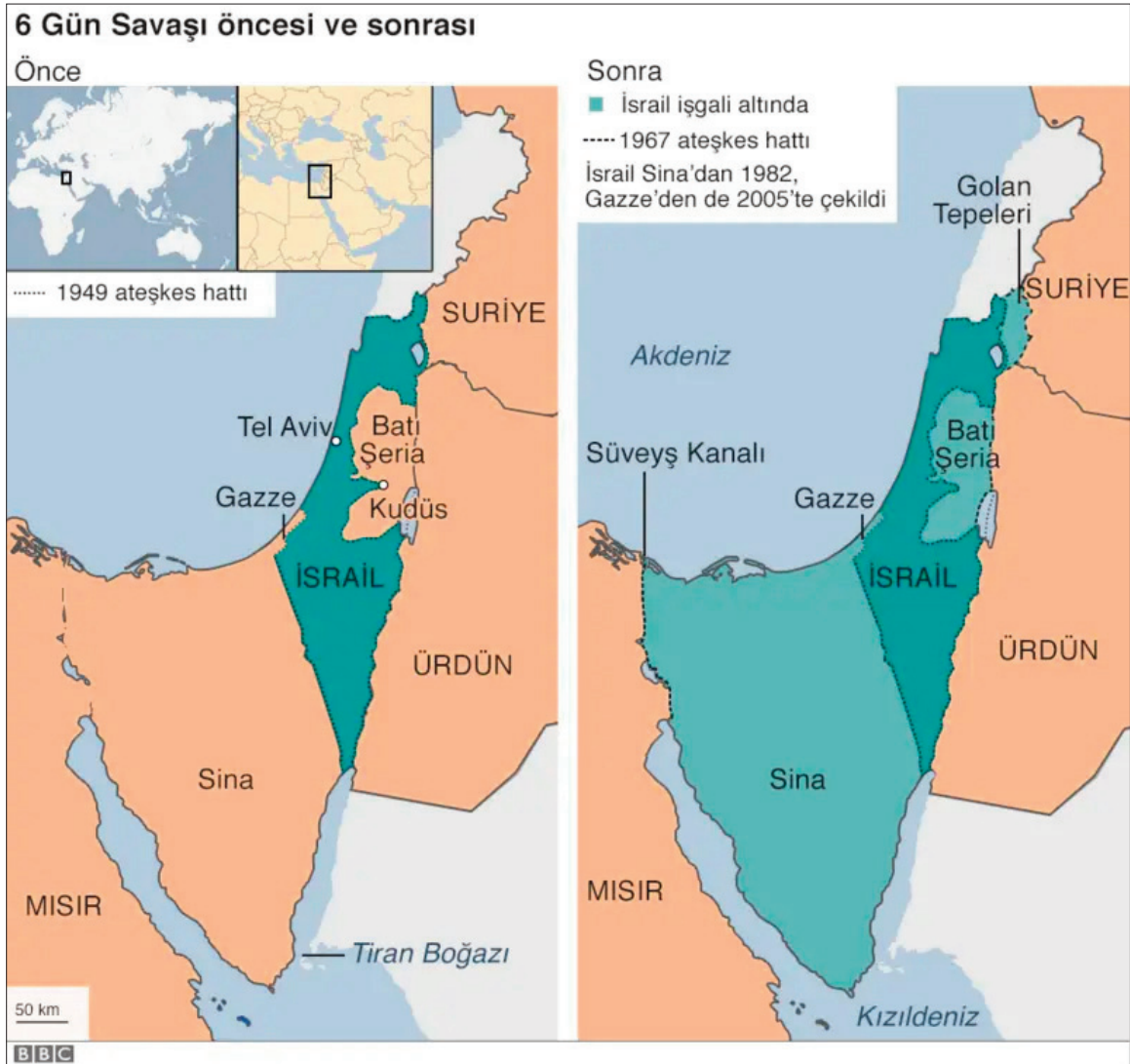
1920'lerden itibaren teritoryal maksimalizmi benimseyen Mizrahi Hareketi, 1940'larda dönemin politik atmosferinin de etkisiyle İsrail Dev-

Özellikle 1948 Savaşı sonrasında ortaya çıkan İsrail haritası, Revizyonist Siyonistlerin ciddi anlamda tepkisini çekmiştir. Ürdün'ün kontrolünde olan Batı Şeria'yla Akdeniz arasındaki mesafe 10 kilometreye kadar düşmektedir. Bu durum, Menahem Begin gibi Jabotinsky'nin çizgisini sürdürerek radikal sağın siyasi temsilciliğine soyunan isimlerin, merkezde yer alan David Ben Gurion gibi figürlere yönelik tepkisine neden olmuştur.

Sadece İsrail ve Filistin coğrafyasında değil; bütün Orta Doğu'da derin etkileri olan 1967 Savaşı'yla İsraililerin bir anda içerisinde yaşadıkları 1948 sınırlarıyla çevrili "sığınak" bir ülkeden, Tevrat'ın tanımladığı tarihî İsrail topraklarında yaşamaya başlaması, devlete dönük şüphecilik büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır. Yahudi metinlerindeki tarihî rivayetlere göre Süleyman Mabedi'nin bulunduğu Doğu Kudüs ele geçmiş ve Kudüs şehri İsrail'in egemenliği altında birleşmiştir. Sürecin sonucunda Dindar Siyonizm'in teritoryal maksimalizm hedefi yeniden ortaya çıkmıştır.

leti'nin kurulabilmesi için ulaşılabilir toprak miktarı her ne kadarsa o kadarla yetinilmesi fikrinde uzlaşmış ve David Ben Gurion'a pragmatik bir destek vermiştir. Bu destekte "Yahudilerin gideceği hiçbir yer olmamasındansa küçük de olsa bir ülkelerinin olması iyidir." fikrinin yerleşmesine yol açan Holokost'un rolü büyüktür. 1948 Savaşı sonrasında ortaya çıkan haritanın bir sonucu olan İsrail sınırlarının savunulmasının neredeyse imkânsızlığı fikri, İsrail toplumunun düşmanlarla sarılı olduğu hissiyatını derinleştirmiş ve İsrail Devleti'nin hayatta kalabileceğine dair bir şüphecilikçe yol açmıştır (Sprinzak, 1991). 1967 Savaşı'nda İsrail'in Mısır, Suriye, Ürdün ve Irak'ı yenerek Doğu Kudüs, Batı Şeria, Golan Tepeleri ve Sina Yarımadası'nı yalnızca 6 günde ele geçirip topraklarını üçe katlamasıyla bu psikolojik hâl yerini ani ve büyük bir zafer hissiyatına bırakmış ve İsrail'de bütün politik gruplar üzerinde kalıcı bir dönüşüme yol açmıştır. Bu süreçten en çok etkilenen ve politik birer aktör olma sürecine girenler Dindar Siyonistler olmuştur. Zira 1948-1967 arasındaki dönemde önemli bir kısmı sosyalist-siyonist çizgideki kurucu parti Mapay'la uyum ararken "Fanatikler Birliği" (Brit Hakanaim) ve "İsrail Krallığı Yeraltı Örgütü" (Maharetet Malhut Israel) gibi bazı diğer Dindar Siyonist fraksiyonlar, İsrail içerisinde terör olaylarıyla iç karışıklık çıkarmaya çalışmışlardır. 1967 sonrasında özellikle Doğu Kudüs ve Batı Şeria'nın yani Yahudiliğin kutsal kitabı Tanah'taki olayların çok büyük kısmının geçtiği coğrafyanın İsrail'in işgaline girmesi, tarihî Yahudi coğrafyasını yeniden Yahudileştirme gibi bir hedefi Dindar Siyonistlerin önüne koyarak yeni bir gündemle toparlanmalarına neden olmuştur. Sadece İsrail ve Filistin coğrafyasında değil; bütün Orta Doğu'da derin etkileri olan 1967 Savaşı'yla İsraililerin bir anda içerisinde yaşadıkları 1948 sınırlarıyla çevrili "sığınak" bir ülkeden, Tevrat'ın tanımladığı tarihî İsrail topraklarında yaşamaya başlaması, devlete dönük şüphecilik büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır. Yahudi metinlerindeki tarihî rivayetlere göre Süleyman Mabedi'nin bulunduğu Doğu Kudüs ele geçmiş ve Kudüs şehri İsrail'in egemenliği altında birleşmiştir. Sürecin sonucunda Dindar Siyonizm'in teritoryal maksimalizm hedefi yeniden ortaya çıkmıştır. 1967 Savaşlarından birkaç ay sonra Dindar Siyonist gruplar manifestolar yayımlayarak Yahudileri ele geçirilen Batı Şeria topraklarında yerleşmeye davet etmiş ve devleti de işgalci yerleşimcilere destek vermek için teşvik etmeye başlamıştır. Üstelik bu fikir, ilk etapta sağ gruplar kadar merkezin solunda yer aldığı bilinen sosyalist-siyonist gruplardan ve Mapay'ın kurucu isimlerinden de destek görmüştür.

Harita 2: 1967 Savaşı Öncesi ve Sonrasındaki Durum

Günün sonunda 1967 Savaşı, Dindar Siyonistlerin 1948 sonrasındaki pragmatik yaklaşımlarıyla uzlaştırılmamıştır. 1967'de bir anda geri dönen mesihanik kutsal topraklar fikri ancak ve ancak Tanrı'nın lütfettiği mucizeye matuf bir şükürün ifadesi olarak sunulmuştur. Tanrı geçmişte olduğu gibi şimdi de bir anda tarihe müdahale etmiş ve 1948 Savaşı gibi en karamsar dönemlerden birinin sonunda, 1967 Savaşı'yla topraklarını sürgündeki Yahudilere açmıştır (Sprinzak, 1991). Avraham Kook'un dinî yükseköğretim sağlayan yeşivası Merkaz Harav, Kook'un 1935'teki ölümünden sonra oğlu tarafından devam ettirilmiş ve öğrencileri, 1956 yılında kurulan Ulusal Dindar Partinin çatısı altında örgütlenerek 1967 Savaşı sonrasında yerleşimlerin kuruluşuna öncülük etmiştir. Batı Şeria'daki ilk yerleşim olan Kiryat Arba, 1968'de el-Halil şehir merkezinin hemen yanında, Hz. İbrahim'in mezarının bulunduğu İbrahim Camisine yakın bir noktada yeni bir Yahudi şehri olarak kurulmuştur.

Kiryat Arba'nın kuruluşu, gezi amacıyla el-Halil bölgesine gidip şehirde bir otele yerleştikten sonra geri dönmeyen, burada yerleşeceklerini ilan eden ve İsrail güçleriyle mücadele ederek amaçlarına ulaşan bir grup radikal dindar siyonist aktivist ruhunun sonucu olarak anlatılır. Bu süreçte dönemin İsrail Savunma Bakanı Moşe Dayan'la işgalci yerleşimcilerin çeşitli noktalarda ters düştükleri ancak yine de yerleşimin kurulduğu çeşitli kaynaklarda geçmektedir (Barzilay, 2006). Ancak Dayan'ın ilgili araziye bizzat askerî bölge ilan ederek yerleşimin kurulmasını ve genişlemesini kolaylaştırdığı son dönemde bulunan belgelerle ortaya çıkmıştır (Brenner, 2016). Bu tarz hikâyeler pek çok yerleşimin başlangıcına dair anlatılagelmiştir. Böylelikle yerleşimlerin kuruluşunda İsrail Devleti'nin bir dahli yokmuş gibi lanse edilirken işgalci yerleşimcilik de sivil ve radikal muhalif bir hareket olarak popülerize edilmeye çalışılmıştır. Zaman zaman İsrail'in onay vermediği uç yerleşimlerin, İsrail askerlerinin müdahalesiyle boşaltıldığından da bahsedilebilir. Ancak bu tarz müdahalelerin en temel amacı, İsrail'in bir devlet olarak kendini yerleşimlerden ayrı tuttuğu, yerleşimler konusunda hukuki bir çerçevesinin olduğu izlenimini uyandırmak ve yerleşimlere olan geniş çaplı desteğini medyada görünmez kılmaktır. 1 Temmuz 2024 tarihinde İsrail Maliye Bakanı Smotriç, İsrail güvenlik kabinesinin Batı Şeria'da 5.000 yeni evin inşasına onay verdiğini duyurmuştur (Lazaroff, 2024). Ayrıca beş Avrupa ülkesinin Filistin Devleti'ni tanımaya tepki olarak her bir tanımaya karşılık daha önce resmîyet verilmemiş beş yerleşimin de İsrail tarafından tanındığını eklemiştir. İnşa edilecek ev sayısının 6.016 olacağı sonradan İsrail Yüksek Planlama Konseyi tarafından duyurulmuştur (Peace Now, 2023). 3 Temmuz'da ise çeşitli kanallarda İsrail'in Batı Şeria'daki bazı yerleşimleri boşalttığı ve bu sırada da işgalci yerleşimcilerle İsrail askerleri arasında çatışmalar yaşandığı haberleri yer bulmuştur (Peleg, 2024). Bu durum, yerleşimleri genişletme sürecinde İsrail'in hâlen uyguladığı uluslararası tepkileri medya yoluyla yumuşatma stratejisine iyi bir örnektir.

1967 Savaşı sonrasındaki politik ortamın karmaşası devam ederken 1971'de Amerikalı Haham Meir Kahane'nin İsrail'e gelişi, Dindar Siyonist çevrelerde ciddi bir dönüşüme yol açacaktır. Kahane'nin İsrail'in Batı Şeria ve işgal edilen diğer topraklara yaklaşımı o güne dek pek dile getirilmemiş bir radikalizmin açığa çıkışına yol açmıştır. Kahane yalnızca bu bölgeler için tavizsiz bir egemenlik öngörmemiş, aynı zamanda Filistinli nüfusun da herhangi bir yolla gönderilmesini savunmaya başlamıştır. Bu çerçevede Batı Şeria'da işgalci yerleşimcilerin yoğunlaştığı el-Halil'de, Filistinlilerin varlığına açıktan karşı çıkmaya ve Yahudilerle bir arada yaşayamayacaklarının propagandasını yapmaya başlamıştır. Amerikan Yahudileri arasındaki radikal pozisyonu sebebiyle dikkat çektiğinden İsrail'e giderken siyasete girmeyeceğini söylemişse de gidişinden kısa bir süre sonra seçimlere daha nötr görünümümlü bir partiden girip sonradan Kah Partisini (Böyle!) kurmuştur. İsminden de anlaşılacağı üzere partinin radikal ve dayatmacı bir pozisyonu vardır. Ancak 1984 Seçimlerine dek bir siyasi başarı gösterememiş ve 1984 Seçimlerinde yalnızca 1 koltuk kazanmıştır. Bu aralıkta Kahane, Mescid-i Aksa'da çeşitli provokasyonlara girişmesi nedeniyle tutuklanmıştır. Yine farklı zamanlarda Araplarla Yahudiler arasında çatışmaları körüklemek amacıyla provokasyonlara girişmesi ve açıktan ırkçılık yapması nedeniyle 1988 yılında Kah Partisinin seçimlere girmesi yasaklanmıştır. Kahane, 1990'da Mısırlı bir Amerikan vatandaşı tarafından New York'ta öldürülmüştür. Kahane'nin ölümünden sonra kurulan

Kahane Hay isimli örgüt, ABD'de bazı Filistinli aktivistlere suikast düzenlemesi üzerine 1997-2022 yılları arasında terör örgütleri listesine alınmıştır.

1974 yılının Yom Kipur'unda, Mısır ve Suriye'nin İsrail'e yönelik ani saldırısı ve İsrail'in bu saldırıya dair istihbaratı olmadığı gibi ilk 5 gün içerisinde anlamlı bir karşılık verememesi, 1967 Savaşı sonrasındaki toprak işgallerinin getirdiği coşkunun sönmesine ve 1948 Savaşı sonrasında İsrail toplumunu derinden etkileyen devlete karşı güvensizliğin yeniden yüzeye çıkmasına neden olmuştur. Her ne kadar İsrail, ABD'nin silah ve asker desteğiyle durumu toparlamışsa da İsrail'in hiçbir zaferinin kalıcı olmayabileceği düşüncesi, Dindar Siyonist grupların zihninde Batı Şeria, Golan ve Sina'nın hızla Yahudileştirilmesi gerektiği düşüncesini doğurmuştur. Guş Emunim (Müminler Bloku) bu politik atmosferde işgalci yerleşimcilik faaliyetlerine hız vermek amacıyla 1974 yılında Haham Kook'un öğrencileri tarafından kurulan ve liderliğini Haham Kook'un oğlu Zvi Yehuda Kook'un yaptığı bir gruptur. Bir yandan özellikle 1976 sonrasında Batı Şeria'da yerleşimlerin yayılmasına öncülük ederken diğer yandan da Mahteret Yehudit (Yahudi Yeraltı) gibi terör oluşumlarının ortaya çıkışını hazırlamıştır.

1973'teki Yom Kippur Savaşı'nın ardından ortaya çıkan siyasal istikrarsızlık ortamı, 1977'de Menahem Begin'in partisi Likud'un seçimleri ezici bir oyla kazanmasının ardından sona ermiştir. 1977 Seçimleriyle 29 yıllık Mapay iktidarı sona ermiş ve Jabotinsky'nin Revizyonist Siyonizmi'ni benimseyen radikal sağcı bir parti yönetimi neredeyse kalıcı olarak ele geçirmiştir. Devrim olarak adlandırılan bu beklenmeyen geçişin sonuçlarından biri de yerleşimler konusunda her daim ihtiyatlı adımlar atan Mapay'ın yerine, yerleşimlerin önünü sınırsızca açan Likud'un gelmesidir. Ancak her şey radikal sağın beklediği gibi gitmemiştir. Begin hükümetinin attığı İsrail'deki radikal sağ açısından sarsıcı adımlardan biri, Mısır'la 1978 yılında imzalanan Camp David Antlaşması'dır. İsrail'in Sina Yarımadası'nı Mısır'a geri vermesi ve Batı Şeria'yla Gazze'nin geleceğinin Arap devletlerinin de dahilyle tartışmaya açılması bilhassa işgalci yerleşimciler için büyük bir şok olmuştur (Sprinzak, 1991). Bu şokun etkisiyle Batı Şeria'nın Yahudileştirilmesi için daha hızlı stratejiler benimseme gereği duyan işgalci yerleşimciler, Araplarla Yahudiler arasında geniş çaplı çatışmalar çıkarmak üzere hazırlıklara girişmiştir. Mahteret Yehudit'in 1979'da ortaya çıkışı da böyle bir bağlamda olmuştur. Batı Şeria'da Filistinlilere saldırılar düzenlemek ve İsrail'e çalışmaya gelen Filistinli işçi-

1974 yılının Yom Kipur'unda, Mısır ve Suriye'nin İsrail'e yönelik ani saldırısı ve İsrail'in bu saldırıya dair istihbaratı olmadığı gibi ilk 5 gün içerisinde anlamlı bir karşılık verememesi, 1967 Savaşı sonrasındaki toprak işgallerinin getirdiği coşkunun sönmesine ve 1948 Savaşı sonrasında İsrail toplumunu derinden etkileyen devlete karşı güvensizliğin yeniden yüzeye çıkmasına neden olmuştur.

1988 yılında Kudüs'te bir otelde Meir Kahane'nin eski yoldaşlarından Michael Ben-Horin tarafından Batı Şeria'da ilan edilen Yahudiye Devleti (Medinat Yahuda), her ne kadar gerçekliğe dökülmemiş İsrail radikal sağının fantezilerinden biri olarak görülse de Dindar Siyonist işgalci yerleşimcilerin gerektiğinde seküler ve demokratik olarak yaftaladıkları İsrail'e alternatif, Yahudi şeriatına ve ataların topraklarına sadakate dayalı "otantik" bir Yahudi devleti kurma idealleri, hâlen radikal sağcı zihinlerde bir ütopya olarak yaşamaktadır.

lerin otobüslerine bubi tuzakları kurmanın yanında 1984 yılında Mescid-i Aksa'da bulunan ve İslam tarihinin hiç yıkılmadan günümüze dek gelmiş en eski yapısı olan Kubbetüs Sahra'yı havaya uçurarak bir savaş çıkarma ve Üçüncü Tapınak'ın inşasını hızlandırma planları yapmışlardır. Saldırı son anda İsrail iç istihbarat servisi Şin-Bet tarafından önlenmiştir. Ancak gerek Guş Emunim gerekse Mahteret Yehudit'in ortaya koyduğu pek çok provokasyon yöntemi ilerleyen dönemlerde işgalci yerleşimci örgütler tarafından kullanılacaktır.

İsrail'de radikal sağ açısından en kritik tarihlerden biri de 1988'de Filistin Devleti'nin bağımsızlığını ilan etmesi olmuştur. Her ne kadar bu ilan Filistin'den uzakta, Cezayir'de Yasir Arafat tarafından yapılmış olsa da beraberinde Filistin'in uluslararası camiada tanınmaya başlanması, İsrail'deki radikal sağın Batı Şeria'yı kaybetme korkusuna maddi bir zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda ortaya çıkan fikirlerden biri özellikle İsrail'in Camp David gibi işgalci yerleşimcilerin kâbuslarına giren bir antlaşmayı imzalamasından sonra Batı Şeria'da İsrail'den bağımsız bir devletin ilan edilmesi olmuştur. 1988 yılında Kudüs'te bir otelde Meir Kahane'nin eski yoldaşlarından Michael Ben-Horin tarafından Batı Şeria'da ilan edilen Yahudiye Devleti (Medinat Yahuda), her ne kadar gerçekliğe dökülmemiş İsrail radikal sağının fantezilerinden biri olarak görülse de Dindar Siyonist işgalci yerleşimcilerin gerektiğinde seküler ve demokratik olarak yaftaladıkları İsrail'e alternatif, Yahudi şeriatına ve ataların topraklarına sadakate dayalı "otantik" bir Yahudi devleti kurma idealleri, hâlen radikal sağcı zihinlerde bir ütopya olarak yaşamaktadır (Haaretz, 2008).

Görsel 1: Yahudiye Devleti'nin Bayrağı

1993 yılında İzak Rabin ve Yasir Arafat tarafından imzalanan Oslo I Anlaşması, radikal sağın diğer büyük travmalarından biri olmuştur. O dönemde sayıları 115.000'i bulan işgalci yerleşimciler için Oslo süreci, Camp David'den daha sorunlu olarak görülmüş ve daha büyük provokasyonların yolunu açmıştır. İsrail'deki radikal sağ ve işgalci yerleşimcilerin gözünde Oslo Anlaşmalarının en büyük problemi, İsrail'in -Filistin Devleti'ni olmasa da- Filistin Ulusal Yönetimi'ni tanıyarak Batı Şeria'da gerçek bir Filistin Devleti'ne giden yolu açmasıdır. Anlaşma metni; Kudüs, "yerleşimciler", sınırlar ve Filistinli mülteteciler gibi radikal sağın tartışmaya açılmasını hiçbir şekilde istemediği konuları gündeme getirmesi sebebiyle büyük tepkilere yol açmıştır. Filistin Devleti'nin ilanı ve ardından gelen Oslo sürecinin ortaya çıkışına dek Yahudi işgalci yerleşimcilerin temel kaygıları, Batı Şeria'nın Yahudileştirilmesi ve Filistinlilerin bu topraklardan bir şekilde gönderilmesiyle barış görüşmelerinin başlamasıyla bütün dünyanın odaklandığı bir sorun hâline gelen işgalci yerleşimciler, bu dönemden itibaren yeni anksiyeteler geliştirmeye başlamış, daha provokatif amaçlarla şiddet kullanımına yönelmiştir. Bu yönelimde, İsrail'in kendilerini arkadan vurarak tıpkı Sina Yarımadası'ndaki yerleşimleri boşalttığı gibi Batı Şeria'yı da bırakabileceği korkusu etkili olmuştur. 25 Şubat 1994 tarihinde Baruh Goldstein isimli Kahanist işgalci yerleşimcinin bir ramazan sabahı el-Halil'deki Hz. İbrahim Camisinde namaz kılan cemaate ateş açarak 29 Filistinliyi katletmesi, işgalci yerleşimcilerin Filistin'de isyanı tetikleyerek Oslo sürecini sekteye uğratmak için düzenledikleri katliamlardan biridir. İşgalci yerleşimcilerin Oslo'ya dönük bir diğer tepkisi de Kasım 1995'te anlaşmayı imzalayan Rabin'in Tel Aviv'in orta yerinde Yigal Amir isimli bir işgalci yerleşimci tarafından öldürülmesi olacaktır. Böylelikle 2000'lere girerken İsrail'in Batı Şeria ve Filistinlilere dönük tutumu, radikal sağ tarafından yoğun olarak şekillendirilmiştir.

İsrail'deki politik girişimleri provokasyona başvurarak süreci kendi lehine çeviren tek kesim Dindar Siyonistler değildir. 2000 yılının sonlarına doğru Mescid-i Aksa'ya baskın yaparak El-Aksa İntifadası'nın kopmasına neden olan Likud lideri Ariel Şaron gibi daha seküler figürler de bu taktiklere başvurmuştur. Temmuz 2000'de Camp David'de yine bir araya gelen İsrail Başbakanı Ehud Barak ve Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) Lideri Yasir Arafat'ın Bill Clinton'ın ev sahipliğindeki görüşmesinde herhangi bir uzlaşmaya varılamadığı gibi Filistinliler, İsrail'in barış niyetinden çok işgale ek olarak masada daha fazla kazanım elde etme niyetinden ötürü süreçten gerilimli bir ruh hâliyle ayrılmıştır. Diğer yandan Barak, görüşmelere katılan İsrail heyetini ve hükümeti Filistinlilere karşı yumuşak davranmakla suçlamış ve bu tutumla hiçbir şey elde edememesi de Filistinlilere karşı zayıflık göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Bu tartışmalar devam ederken Likud lideri Şaron 28 Eylül 2000'de etrafında kalabalık bir polis ve koruma grubuyla Mescid-i Aksa'ya girmiş ve burada çıkan olaylarda gerek Filistinlilerden gerekse İsrail polislerinden yaralananlar olmuş, Camp David'in getirdiği ruh hâli ve İsrail'in Mescid-i Aksa'yı ele geçirmeye çalıştığına dair kanaatler olayların büyümesine yol açmıştır. Aynı dönemlerde İsrail'in kuzeyindeki Filistinli nüfusun yoğun olarak yaşadığı şehirlerde polisle Filistinliler arasındaki gerilimlerin artışı ve kuzeyde 1 ve Kudüs'teki protestolarda 5 Filistinlinin öldürülmesi, olayların Batı Şeria ve tüm İsrail vatandaşı Filistinliler arasında yayılmasına ve İkinci İntifada'nın başlangıcına yol açmıştır. Şaron'un 4 ay sonraki seçimlerden başbakan olarak çıkmasını sağlayan bu süreç, yaklaşık 5 yıl devam edecek bir şiddet sarmalına dönüşecektir. Bu sürecin radikal sağ açısından en önemli sonuçlarından biri, Yeş'a Konseyi gibi kurumlarla daha ana akım bir işgalci yerleşimcilik pratiğine bürünen

Önceleri daha seyrek rastlanan provokatif işgalci yerleşimci şiddeti artık Batı Şeria'nın kırsalındaki Filistinliler için neredeyse gündelik hayatın bir parçası hâline gelmeye başlayacaktır. Ayrıca bu yeni jenerasyon işgalci yerleşimciler için Filistinliler ve İsraililer arasında çıkarmak istedikleri büyük savaş, İsrail'in demokratik rejiminin yıkılmasıyla da sonuçlanacak ve yerine Yahudi şeriatı üzerinden düzenlenen bir sistem getirilecektir.

ilk kuşak işgalci yerleşimcilerin yerine, Mahteret İsrail gibi örgütlerin provokatif şiddet içeren ve doğrudan Filistinlilerle İsraililer arasında savaş çıkarmaya dönük taktiklerini benimseyen yeni bir işgalci yerleşimci kuşağın sahneyi devralmasıdır. Önceleri daha seyrek rastlanan provokatif işgalci yerleşimci şiddeti artık Batı Şeria'nın kırsalındaki Filistinliler için neredeyse gündelik hayatın bir parçası hâline gelmeye başlayacaktır. Ayrıca bu yeni jenerasyon işgalci yerleşimciler için Filistinliler ve İsraililer arasında çıkarmak istedikleri büyük savaş, İsrail'in demokratik rejiminin yıkılmasıyla da sonuçlanacak ve yerine Yahudi şeriatı üzerinden düzenlenen bir sistem getirilecektir. Bu bir yönüyle Filistinliler ve Arap devletleriyle barış görüşmelerine girişen İsrail'e dönük bir güvensizliğin ve Batı Şeria'dan çekilebileceğine dair şüphelerin güçlendirdiği Yahudiye Devleti tarzı bir arayışın sonucu olarak da düşünülebilir.

Ariel Şaron 2000 yılında Mescid-i Aksa'ya kalabalık bir polis grubuyla baskın yaparak Camp David sürecindeki provokatif potansiyelini politik zafere dönüştürebilmiştir. Ancak 2003'ten itibaren İsrail'in Gazze'den ve Batı Şeria'daki birkaç küçük yerleşimden çekilme planlarını yapan da aynı Şaron'dur. Şaron gibi birinin aldığı bu şaşırtıcı karara dair yapılan en tutarlı açıklamalardan biri, İsrail'in buradaki yerleşimlerin güvenliğini sağlamanın günden güne artan maliyetidir. Diğer unsur ise İsrail'in ABD'den gördüğü baskılardır (Indyk, 2004). Bu baskıları, İsrail-Filistin çatışması bağlamından çok ABD'nin Irak'ı işgali sonrasında Müslümanların gözündeki kamusal imajına yönelik çalışmalar ve Büyük Orta Doğu Girişimi bağlamında düşünmek daha açıklayıcı olabilir. Buna mukabil dönemin Başbakanı Şaron'a yakın isimler, ilerleyen dönemler için barış sürecinin dondurulduğunu ve bu durumun da Batı Şeria'da daha fazla yerleşim inşası anlamına geleceğini söylemiştir (Shavit, 2004). Bu her ne kadar geri çekilmenin İsrail sağına pazarlanması planının bir parçası olsa da 2006 ve sonrasındaki genişlemeler, bu söylenenlerin doğruluğunu kanıtlamıştır.

ABD baskısına ek olarak özellikle İkinci İntifada sürecinde Gazze'deki 1,4 milyon Filistinlinin varlığına karşı 8.000 işgalci yerleşimcinin korunması, İsrail açısından ciddi bir maliyet doğurmuş ve güvenlik bürokrasisinde ciddi sorunlara yol açmıştır. Diğer yandan Gazze'nin İsrail kontrolünde kalmaya devam etmesi ve bu 1,4 milyon Filistinlinin İsrail'in demografik dengesini bozma potansiyeli, Şaron gibi nüfus sorununa takıntı derecesinde önem veren bir siyasetçi için göz ardı edilebilir bir durum değildir (Shlaim, 2019).

İsrail'in Gazze'den çekilme süreci, 12 Eylül 2005 tarihinde 8.000 civarında işgalci yerleşimcinin Gazze'deki 21 farklı yerleşimden İsrail'e getirilmesi ve buralardaki yapıların İsrail tarafından yok edilmesiyle tamamlanmış oldu. İşgalci yerleşimcilerin ikna edilmesi ise kolay olmadı. Olay sadece Gazze'de değil, İsrail'in pek çok yerinde ve Batı Şeria'da işgalci yerleşimcilerin şiddet içeren protestolarına neden oldu. İsrail ordusu ve polis teşkilatı bu süreçte sadece Gazze'de 50.000 aktif personel görevlendirdi. Bu süreçte İsrail sadece Gazze'den çekilmesine yönelik ABD'den milyarlarca dolar yardım almıştır. Ağustos 2005'te Başbakan Şaron'un ABD'den talep ettiği ek yardımın minimum tutarı 2 milyar dolardır (Democracy Now, 2005). İşgalci yerleşimcilerin büyük çoğunluğunun geri çekilmeyi kabul etmesinin temel sebepleri arasında, yerleşimlerde yaşayan toplam 8.000 kişiye aile ve iş sahipliği bazında; yaşadıkları yıl, evlerinin ve işlerinin büyüklüğüne göre değişen miktarlarda toplam 1 milyar 120 milyon dolarlık bir miktarın dağıtılması yer almaktadır.

Bütün bunların ötesinde Gazze'den çekilme süreci, İsrail'deki radikal sağın zihninde politik bir travma olarak kalmıştır. Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Golan'daki işgalci yerleşimcilerin İsrail Devleti'ne yönelik şüphelilikleri biraz daha artmış ve bu süreci, işgalci yerleşimcilerin haklarını İsrail sistemi içerisinde savunmayı kendine görev edinen çok sayıda sivil toplum örgütünün ortaya çıkışı izlemiştir. 2005'te Gazze'den ayrılan 8.000 işgalci yerleşimcinin sadece bir kısmının Batı Şeria'ya yerleştiği ve aynı yıl Batı Şeria'daki işgalci yerleşimci nüfusun 15.000 arttığı göz önünde bulundurulursa radikal sağın tepkisi daha iyi anlaşılabilir (Gresh, 2005).

BÖLÜM 3:

**Yerleşimler ve
Radikal Sağın
İsrail'de
Örgütlenmesi**

Yerleşimler ve Radikal Sağın İsrail'de Örgütlenmesi

Günümüzde yerleşimlerle ilgili hukuki referans çerçevesi 1995'te FKÖ ve İsrail arasında imzalanan Oslo II Anlaşması'nda belirlenmiş ve Batı Şeria toprakları A, B ve C bölgelerine bölünmüştür. Batı Şeria'nın %18'ini oluşturan A bölgesindeki topraklar, Filistinli nüfusun yoğun olarak bulunduğu şehir merkezlerinden oluşmaktadır. Buralarda Filistin otoritesi güvenliğinin tamamını sağlamaktadır.

Harita 3: Oslo II Anlaşması'na Göre Batı Şeria Toprakları

Günümüzde yerleşimlerle ilgili hukuki referans çerçevesi 1995'te FKÖ ve İsrail arasında imzalanan Oslo II Anlaşması'nda belirlenmiş ve Batı Şeria toprakları A, B ve C bölgelerine bölünmüştür.

B bölgesine giren topraklarda; eğitim, sağlık ve ekonomi Filistin otoritesinin idaresindeyken geriye kalan her şey İsrail ordusunun kontrolündedir. Ayrıca bu bölgelerin dışarıdaki bağlantıları ve İsrail'i ilgilendiren güvenlik sorunları da yine İsrail ordusu tarafından kontrol edilmektedir. C bölgesi, Batı Şeria'nın yaklaşık %60'ını oluşturmaktadır. Yahudi işgalci yerleşimcilerin en yoğun yaşadığı bölgedir. Sayısı 200'ü geçen Yahudi yerleşimlerinin tamamı C bölgesindedir. Oslo Anlaşmalarına göre bu bölgenin belli kısımlarının Filistin otoritesine bırakılması gerekirken şimdiye dek böyle bir plan gerçekleştirilmemiştir. İsrail'in mevcut durumdaki temel stratejisi, C bölgesindeki Filistinli nüfusu minimize ederek bölgenin tamamını ilk fırsatta ilhak etmektir. Bu bağlamda İsrail, C bölgesinde yaşayan Filistinlilere yapı izni vermezken mevcut konut ve diğer taşınmazların yıkımı konusunda ciddi bir çaba içerisinde. Bu noktada İsrail'e, bölgedeki Filistinlilerin mülkiyet haklarını ortadan kaldırmaya dönük yoğun yardım faaliyetlerinde bulunan Regavim gibi işgalci yerleşimcilerin kurduğu çeşitli sivil toplum örgütleri de mevcuttur.

Yerleşimlerde ideolojik motivasyonlu Dindar Siyonistlerin yanında, İsrail ve dünyanın diğer yerlerindeki yaşam pahalılığından kaçıp devlet ve diğer kanallardan maddi destek alarak hayatını sürdüren Yahudiler de yaşamaktadır. Yerleşimlerde yaşayan gruplar arasında İsrail'in en fakir kesimini oluşturan ultraortodokslar, işgalci yerleşimcilerin üçte birini oluşturmaktadır. Ocak 2024 itibarıyla Batı Şeria'da yaşayan 517.000 kadar Yahudi işgalci yerleşimci mevcuttur. Ayrıca 2022 rakamları itibarıyla Doğu Kudüs'te işgalci yerleşimci olarak değerlendirilebilecek 234.000 Yahudi bulunmaktadır. Golan Tepeleri'ndeki işgalci yerleşimci nüfus ise 200.000 kadardır. Bu hâliyle işgalci yerleşimciler, İsrail'in 7 milyonluk Yahudi nüfusunun yaklaşık %15'ine denk gelmektedir.

3.1. Yerleşimlerin Yapısı

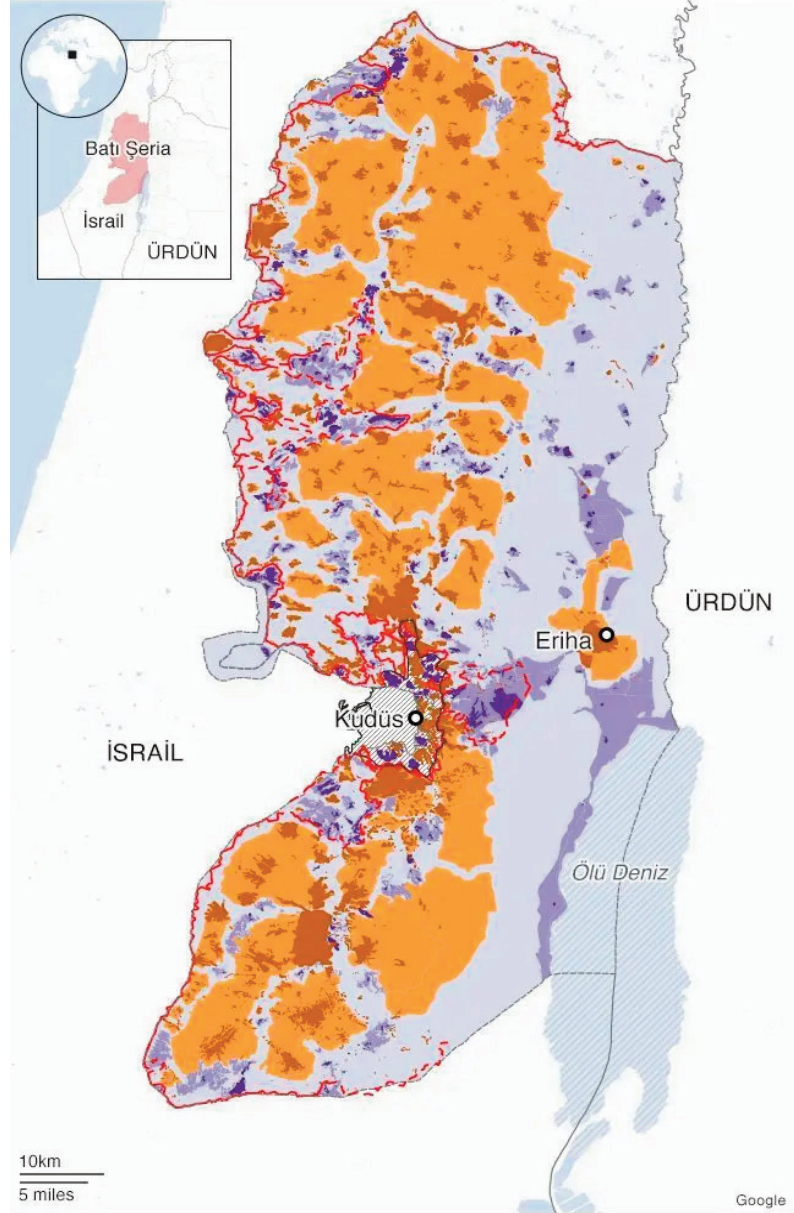
Ocak 2023 verilerine göre Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te, İsrail Devleti'nin yerleşim statüsü sağladığı 144 adet yerleşim mevcuttur. Bunlardan 12 tanesi ise Doğu Kudüs'tedir. Diğer yandan Batı Şeria'nın çeşitli yerlerinde İsrail'in henüz yerleşim statüsü vermediği 100'ün üzerinde "gayriresmî" yerleşim bulunmaktadır. Bu yerleşimlerin gayriresmîliği 1993'te Oslo I Anlaşması'ndaki yeni yerleşim inşa etmeme maddesine binaen ortaya çıkmıştır. 2005'te kaleme alınan Sason Raporu'na göre İsrail açıktan inşa izni vermese de el altından bu küçük yerleşkelerin ortaya çıkışını ve büyümesini desteklemektedir (Sason, 2005). Bu konuyla ilgili düzenli ve güvenilir istatistikler bulunmasa da zaman zaman İsrail hükûmetinin bu yerleşimleri resmîleştirdiği ve İsrail ordusu tarafından koruma sağlandığı bilinmektedir. En büyük yerleşimlerden olan Modi'in Illit, Maale Adumim, Beitar Illit ve Ariel'in toplam nüfusu yaklaşık olarak 220.000 civarındadır ve bu yerleşimler şehir statüsünde görülmektedir. Diğer yerleşimlerin ölçüleri birkaç yüz kişinin yaşadığı bir mahalleyle 5 binden fazla kişinin yaşadığı büyükçe bir köy arasında değişmektedir.

Harita 4: Batı Şeria'daki Genel Durumun Haritası

İsrail 1980'de çıkardığı Kudüs Yasası ve 1981'de çıkardığı Golan Tepeleri Yasası'yla Doğu Kudüs ve Golan'ı ilhak etmiş ve buralarda İsrail kanunlarını uygulamaya başlamıştır. Her ne kadar 2019'da dönemin ABD Başkanı Donald Trump Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdıktan sonra Batı Şeria'daki büyük yerleşimleri İsrail'in ilhak etmesi hâlinde İsrail toprağı olarak tanıyacağını işaretlerini vermiş olsa da İsrail bu toprakları ilhak etmemiştir.

Batı Şeria'daki Yahudi yerleşimleri

■ Filistinliler	1967 ateşkesi öncesi sınırları
■ Filistin bölgesi	Kudüs sınırları
■ İsraili sivil ve askeri kontrol alanları	Batı Şeria duvarı
■ İsrail yerleşimleri, belediye sınırları	Planlanan ve inşaat halinde olan kısımlar
■ İsrail yerleşimleri	

Kaynak: B'Tselem

Google
BBC

Uluslararası toplum tarafından tanınmamış¹ olsa da İsrail 1980'de çıkardığı Kudüs Yasası ve 1981'de çıkardığı Golan Tepeleri Yasası'yla Doğu Kudüs ve Golan'ı ilhak etmiş ve buralarda İsrail kanunlarını uygulamaya başlamıştır. Her ne kadar 2019'da dönemin ABD Başkanı Donald Trump Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdıktan sonra Batı Şeria'daki büyük yerleşimleri İsrail'in ilhak etmesi hâlinde İsrail toprağı olarak tanıyacağına işaretlerini vermiş olsa da İsrail bu toprakları ilhak etmemiştir. Dolayısıyla Batı Şeria'daki yerleşimlerin güvenliği İsrail ordusu tarafından sağlanmakta ve İsrail işgali altında olduğundan kâğıt üzerinde bu bölgede İsrail askerî kanunlarının geçerli olduğu görülmektedir. Pratikte olan, Filistinlilere ve işgalci yerleşimcilere ayrı kanunların uygulandığı ikili bir hukuk sistemidir (Yehuda vd., 2014). Tüm Yahudi işgalci yerleşimciler İsrail sivil kanunlarına tabidir ve 2018 Ocak'tan beri İsrail Meclisinde yapılan bütün yasalarda yerleşimlerdeki durumlar göz önünde bulundurulmaktadır (Harkov, 2018). Ayrıca İsrail, 2020 yılında Yerleşimler ve Ulusal Misyonlar Bakanlığı adı altında yeni bir bakanlık oluşturarak yerleşimlerle ilgili meselelerle ilgilenen Kudüs İşleri ve Miras Bakanlığının işlevlerini doğrudan devlet bürokrasisine devretmiştir. Aralık 2022'de kurulan 39. hükûmetin yerleşimler bakanı Dindar Siyonist Partiden Orit Struk'tur.

İsrail'de eğitim, sosyal hizmetler, sağlık ve altyapı gibi kamu hizmetleri; nüfusa göre belediyeler, yerel konseyler ve bölgesel konseyler olarak sınıflandırılan birimler aracılığıyla vatandaşlara ulaştırılmaktadır. Batı Şeria'daki Yahudi yerleşimleri de İsrail'deki bu yerel yönetim çerçevesinin birer parçasıdır ve ülke genelindeki 54 bölgesel konseyden altısı Batı Şeria'daki yerleşimlerin oluşturduğu konseylerdir. Bölgesel konseyler hükûmet nezdinde temsil edilir ve İsrail meclisi Knesset'te yasa yapım süreçlerine katılma hakları bulunmaktadır. Yerleşimlerin İsrail yerel yönetim sistemine dâhil olmasının en önemli yönü ise eğitim, sağlık, altyapı ve güvenlik gibi kalemlerle İsrail hükûmetinden fon almalarıdır. Böylelikle yerleşimler medyada ele alındığı şekliyle İsrail toprağından kopuk birimler olmaktan ziyade İsrail'in doğal birer parçası olarak yönetime dâhil olmaktadır.

Fotoğraf 1: İşgalci Yerleşim Terörü

Kaynak: TRT Haber.

¹ ABD dünyanın geri kalanından farklı olarak 2019'da Doğu Kudüs ve Golan Tepeleri'ni İsrail toprağı olarak tanımıştır.

BÖLÜM 4:

**Üçüncü Tapınak
Hareketi**

Günümüzde Üçüncü Tapınak Hareketi'nin bir parçası olan grup ve kurumların en direkt hedefi Mescid-i Aksa'nın yok edilerek yerine Üçüncü Tapınak'ın inşa edilmesidir. Hâlihazırda her ne kadar İsrail ordu ve polis teşkilatının yoğun müdahalesine ve Yahudi grupların baskınlarına maruz kalsa da Mescid-i Aksa'daki statükoyu Ürdün Krallığı sürdürmekte ve Mescid-i Aksa'nın idaresinden sorumlu Kudüs Vakfını da Ürdün kontrol etmektedir.

Üçüncü Tapınak Hareketi

İsrail'deki radikal sağın en aktif mobilizasyon alanlarından biri de Yahudilerden bir kısmının Mescid-i Aksa'nın yerine inşa etmek istedikleri Üçüncü Tapınak'tır. Çeşitli sektörlerde bu amaçlar doğrultusunda çalışmalarını yürüten 30'dan fazla radikal grubun ortak hedefi, Ürdün Nehri'nden Akdeniz'e dek tüm toprakların Yahudileştirilmesinin ardından Kudüs'te en son Romalılar tarafından MS 70 yılında yok edilen Üçüncü Tapınak'ı yeniden inşa ederek İsrail teokrasisini ilan etmektir (Baktemur, 2020). Tapınağın yıkılmasından sonra Yahudilik, sürgünü Tanrısal emir olarak gören bir teolojik bakışla şekillenmiştir. Bu bağlamda Yahudilerin mesih gelmeden kovuldukları topraklara ayak basması dahi dinsel açıdan sakıncalı görülmüştür. Siyonizmin ortaya çıkışının ardından Yahudilerin bir kısmı bu seküler hareketin devlet fikrine şiddetle karşı çıkarken başka gruplar da bu fikri Yahudi teolojisiyle uzlaştırma çabasına girişip İsrail'e teolojik bir meşruiyet alanı açmıştır. Ancak devleti mesih yerine koyacak kadar ileri yorumlara kayabilen bu teolojik meşruiyetin gerektirdiklerinden biri de tapınağın yeniden inşa edilmesi ve sürgünün tamamen sonlandırılmasıdır. Buna ek olarak tapınakçı grupların ve daha geniş olarak radikal sağın, İsrail'i Yahudi şeriatıyla yönetilen bir ülkeye dönüştürme gibi zaman zaman açıkça seslendirilen hedefleri de vardır (Kaye, 2020).

Günümüzde Üçüncü Tapınak Hareketi'nin bir parçası olan grup ve kurumların en direkt hedefi Mescid-i Aksa'nın yok edilerek yerine Üçüncü Tapınak'ın inşa edilmesidir. Hâlihazırda her ne kadar İsrail ordu ve polis teşkilatının yoğun müdahalesine ve Yahudi grupların baskınlarına maruz kalsa da Mescid-i Aksa'daki statükoyu Ürdün Krallığı sürdürmekte ve Mescid-i Aksa'nın idaresinden sorumlu Kudüs Vakfını da Ürdün kontrol etmektedir. Statüko Anlaşması; 1967'de İsrail'in Doğu Kudüs'ü işgalinin sonrasında İsrail ve Ürdün arasında imzalanan, Mescid-i Aksa'nın tamamının kontrolünü Ürdün'e bırakan ve Yahudiler ile diğer dinlerden insanların ziyaretine olanak tanıyan fakat sadece Müslümanların ibadet etmesine izin veren bir anlaşmadır. Bu sebeple tapınakçı gruplar, Yahudilerin haklarının ihlal edildiği üzerinden propaganda yapmakta ve statükonun sona erdirilerek İsrail'in burada mutlak bir egemenlik tesis etmesi için çalışmaktadır.

BÖLÜM 5:

Radikal Sağın Devlet Dışı Kurumları

Sivil toplum örgütleri ve düşünce kuruluşlarının İsrail'deki radikal sağ gruplar açısından bir diğer fonksiyonu da ilk duyulduğunda radikal olarak değerlendirilebilecek gündemlerinin, sivil aktörlerin ağızından medya ve kamusal alanda dolaşıma sokulabilmesidir. İşgalci yerleşimciler lehine çıkarılacak yasalardan birçoğu bu yolla tartışmaya açılarak Knesset'ten geçirilebilmiştir.

Radikal Sağın Devlet Dışı Kurumları

Günümüzde İsrail'deki radikal sağın ruh hâlini tanımlayan ana unsurlardan biri 1970'lerden beri devam eden bir motivasyona işaret etmektedir: sekülerizmi ve Aşkenaz sosyalizmini atalarının topraklarında egemen olmak isteyen gerçek Yahudilere dayatan bir iktidarla mücadele. Bu tarz bir iktidar, kısa dönemler hariç 1977'den beri İsrail'de hükûmet kuramamış olsa da tahayyülüyle radikal sağı ayakta tutan bir tarihsel gerçeklik olarak varlığını hafızada devam ettirmektedir. Kesintilerle de olsa o dönemden beri defalarca hükûmeti kuran parti olan Likud'un başındaki Bin-yamin Netanyahu'nun konuşmalarına bakıldığında, bu tarzda bir yerleşik düzenin siyasi kurgusunda ne kadar önemli olduğu görülebilmektedir. Bu tarzda bir tehdit algısı, aynı zamanda İsrail'in Batı Şeria'dan çekilmesi senaryolarından da beslenmektedir. Bu bağlamda ortaya çıkan ve yukarıda bahsi geçen Yahudiye Devleti gibi bir tasarı, radikal sağcı ve özellikle de işgalci yerleşimci Yahudilerin zihninde hâlen yaşamakta, aktivist örgütler ve düşünce kuruluşları yoluyla politik tabanını korumaktadır.

Diğer yandan özellikle 7 Ekim sonrasında açığa çıkan ordu elitleriyle açıktan yaşadığı siyasi çatışma, İsrail'de Netanyahu'ya karşı duran bir grubun varlığını açıkça ortaya koymuştur (Ziv, 2024). Yine de radikal sağın tahayyül ettiği ve değiştirmeye çalıştığı bu düzen, çok daha büyük bir sisteme işaret etmektedir. Bu tarz bir değişimin en önemli ayaklarından biri, İsrail'de yargı mekanizmasının yeniden düzenlenmesi olarak öne çıkmaktadır. Ocak 2023'te göreve başlayan yeni hükûmetin ilk hamlesi olan İsrail Yüksek Mahkemesinde yapmak istediği değişiklikler bu çerçevede anlaşılabilir. Likud Partisinin başını çektiği bu süreçte öne çıkan Kohelet Forumu gibi oluşumlar, radikal sağın siyaset oluştururken ve siyasi alana müdahil olurken düşünce kuruluşları ve eğitim enstitülerine siyasi partilerin ötesinde bir önem verdiğini göstermektedir (Sadeh, 2023).

Sivil toplum örgütleri ve düşünce kuruluşlarının İsrail'deki radikal sağ gruplar açısından bir diğer fonksiyonu da ilk duyulduğunda radikal olarak değerlendirilebilecek gündemlerinin, sivil aktörlerin ağızından medya ve kamusal alanda dolaşıma sokulabilmesidir. İşgalci yerleşimciler lehine çıkarılacak yasalardan birçoğu bu yolla tartışmaya açılarak Knesset'ten geçirilebilmiştir. Son yıllarda bu gündem maddelerinden biri de İsrail Yüksek Mahkemesinin yapısını değiştirmeye dönük girişimlerdir. Ocak 2023'te politik bir gündem olarak İsrail Adalet Bakanı Yariv Levin tarafından gündeme getirilen yargı reformu, uzunca bir dönemden beri radikal sağda konumlanan düşünce kuruluşları ve enstitüler tarafından propagandası yapılan bir değişikliktir.

İsrail'deki radikal sağcı/Dindar Siyonist grupların sivil alanda aktif olmalarının bir diğer sebebi de Yahudiler arasında dinî bir siyonizm yorumunun benimsenmesine yönelik toplumsal değişimi gerçekleştirmek ve böylelikle demografik tabanlarını genişletmektir. İlk defa 1967 Savaşı'ndan sonra İsrail'de ortaya çıkan bir uygulamayı 1968'de denemeye başlamışlardır. Temel plan, İsrail'deki düşük gelirli seküler nüfusun yaşadığı şehir ve mahallelere yerleşerek insanların Yahudiliğe davet edilmesidir. İsrail'de gelişim şehirleri olarak adlandırılan ve özellikle de 1948'den sonra yoğun olarak Arap ülkelerinden göç eden Yahudilerin yerleştirilmesi için sıfırdan kurulan ve sonradan birer endüstri şehrine dönüşen yerleşimler, aynı zamanda İsrail'in sosyoekonomik açıdan en dezavantajlı yerleridir. Bu yönleriyle de Dindar Siyonistlerin ilk etapta odaklandıkları şehirler olmuşlardır. Garin Torani (Tevrat Çekirdeği) olarak adlandırılan bu strateji, Dindar Siyonistlerin yerleşmek istedikleri bölgede bir yeşiva ya da eğitim kurumu kurup onun etrafında bir çekirdek oluşturarak bölgede nüfus yoğunluklarını artırmaları ve bunu yaparken de yerleştikleri bölgelerde sosyopolitik değişim yaratmaları düşüncesine dayanmaktadır (Michael, 2021). Diğer yandan bu gruplar, İsrail vatandaşı olan Filistinlilerin yaşadığı bölgeleri tıpkı Batı Şeria topraklarında olduğu gibi birer yerleşim bölgesi olarak görmekte ve buraları Yahudileştirmek amacıyla 1948 sınırları içerisinde Filistinli nüfusun yoğun olarak yaşadığı yerlerin ortasında yerleşimler kurmaktadır (Halpern, 2021). Bütün bu süreçlerin koordinasyonunu da Komeiyut gibi radikal sağcı sivil toplum örgütleri yürütmektedir.

5.1. Merkez Harav

Merkaz Harav (Haham'ın Merkezi), 1924'te Dindar Siyonizm'in kurucularından Haham Avraham Kook'un 1924'te Filistin mandası döneminde Kudüs'te kurduğu bir yeşivadır. Kook'un İsrail Devleti'ne mesiyani bir rol atfeden Dindar Siyonizm öğretisi, bu yeşiva ile birlikte bir yüksek dinî öğrenim kurumunun müfredatına girmiştir. Buradan yetişen ve çeşitli sebeplerle ayrılan pek çok haham, çeşitli Dindar Siyonist yeşivalar ve eğitim kurumları kurmuşlardır. Merkez Harav zaman içerisinde İsrail'in en büyük ve merkezî dinî yüksek eğitim kurumlarından birine dönüşmüştür. Bu yolla ideolojik duruşu da daha merkeze yaklaşmış ve daha radikal yeşivaların ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır. 1970-1980'lerde Batı Şeria'da Yahudi işgalci yerleşimciliğinin ortaya çıkışına ve yayılmasına ön ayak olan Guş Emunim (Müminler Bloku) hareketi, Haham Kook'un Merkez Harav'daki öğrencileri tarafından kurulmuştur.

Merkaz Harav'dan ayrılan öğrencilerin kurduğu yeşivalar arasında; Kudüs'teki Har Hamor ya da Batı Şeria'da Beyt El Yerleşimi'ndeki Beyt El Yeşivası gibi büyük yeşivalar olduğu kadar diğer yerleşimlerde faaliyetlerine devam eden irili ufaklı pek çok yeşiva da bulunmaktadır.

5.2. Ateret Kohanim

Ateret Kohanim (Tapınak Rahiplerinin Tacı) hem aktivist bir işgalci yerleşimci örgüt hem de din adamı yetiştiren bir dinî yükseköğrenim kurumu olarak Kudüs Müslüman mahallesinde, Mescid-i Aksa'ya çok yakın bir konumda yer alan bir kuruluştur. Kudüs'teki ve bilhassa da şehrin sur içindeki Müslüman mahallesindeki tüm Filistinlilerin çeşitli yöntemlerle buralardan uzaklaştırılmasını ve Mescid-i Aksa'nın ortadan kaldırılarak yerine Üçüncü Tapınak'ın inşa edilmesini savunur. Kudüs Tapınak Vakfı ve

Tapınak Tepesi Müminleri gibi Üçüncü Tapınak'ın inşası için çalışan kuruluşların oluşturduğu tapınakçı hareketin din adamlarını yetiştirmektedir.

5.3. Kohelet Forumu

Kohelet Forumu, İsrail'deki radikal sağ çizginin önemli kurumlarından biridir. En önemli odaklarından biri, yasa yapım süreçlerinde radikal sağ gündemin gözetilmesidir. 2018'de çıkarılan tartışmalı Ulus Devlet Yasası ve Ocak 2023'te gündeme gelen İsrail yüksek yargı sistemindeki değişikliklerin gerek metinsel hazırlıkları gerekse kamusal dolaşıma sokulmasında önemli roller oynamıştır. Ayrıca yerleşimler ve işgalci yerleşimcilerle ilgili yasal düzenlemelerde ciddi etkileri olmaktadır. Diğer önemli bir işlevi de Knesset'teki sağ partilerin üye ve bakan danışmanlarının ciddi bir kısmını sağlamasıdır. Böylelikle Knesset'teki yasa yapım süreçleri ve hükûmetin yürütmesinde önemli etkilerde bulunmaktadır.

Forumun başkanlığını yürüten Bar Ilan Üniversitesi profesörlerinden Moşe Koppel, ABD'de doğup dinî eğitim almış ve sonrasında bilgisayar mühendisliğine yönelmiş bir figürdür. Daha önce İsrail için anayasa tasarımları hazırlayan Koppel, tartışmalı yasa metinlerinin hazırlanmasında rol alan ve bunların topluma yavaş, gerektiğinde tavizkâr ancak istikrarlı süreçlerle kabul ettirilmesi fikrini savunmaktadır (The Times of Israel, 2023). Bu bağlamda Kohelet Forumu, İsrail Adalet Bakanı Levin'in Ocak 2023'te kamuoyuna sunduğu İsrail yüksek yargı sistemindeki değişiklik planlarının alt metnini sağlarken sürecin başarısız olmasını hükûmet ortaklarının aceleciliğine ve süreci soğukkanlı götürmemelerine bağlamıştır.

Kohelet Forumu'nun doğrudan yerleşimlere dair kurduğu Şilo Forumu, Trump'ın 2017'de Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıması sonrasında kurulmuştur. Temel amacı, Batı Şeria'daki Yahudi yerleşimlerinin hukuken illegal olmadığına dair uluslararası propaganda stratejileri geliştirmektir. Bir diğer amacı da ilk etapta Oslo II Anlaşmalarında neredeyse tamamen İsrail'in kontrolüne bırakılan Batı Şeria'daki C bölgesinde, İsrail'in tam egemenliği tezini savunarak bu toprakların İsrail'e ilhakını sağlamaktır (Forum Şilo, t.y.).

5.4. Yeşa (Yehuda ve Şomron) Konseyi

Yeşa Konseyi, 1980'de yerleşimlerin kurulması ve genişletilmesinde ana rolü üstlenen Guş Emunim isimli örgütün devamı olarak kurulmuştur. Yerleşimlerin İsrail yönetim sistemine dâhil edildiği beş bölgesel yönetim biriminin çatı organizasyonudur. Bu çerçevede 25 kadar yerleşimin yöneticilerini bir araya getirip örgütlenerek hükûmet nezdinde yerleşimlerin sorunlarını dile getirmelerine ve siyasete katılımlarına imkân sağlayan platformdur. Özellikle Batı Şeria'yı parçalara bölen ve yalnızca İsraililerin kullanabildiği yol sisteminin kurulmasında Yeşa Konseyi önemli bir rol oynamıştır.

Yeşa Konseyi bilhassa Trump'ın başkanlık döneminde Maale Adumim gibi yerleşimlerde doğrudan İsrail iç hukukunun uygulanması ve benzeri yerleşimlerin İsrail tarafından ilhak edilmesi için Netanyahu hükûmeti üzerinde baskı kurmuştur (Arutz 7, 2016). Diğer yandan Trump Planı'nda öngörülen Filistin Devleti'ne de aktif bir karşı duruş örgütlemiştir. Konsey, 1994 yılındaki Hz. İbrahim Camisi katliamının ardından İsrail hükûmeti ve Filistin otoritesinin isteğiyle kurulan el-Halil Uluslararası Geçici

Mevcudiyeti'nin varlığına 2018 yılında karşı çıkarak 2019 yılında İsrail hükûmeti tarafından mevcudiyetin sonlandırılmasına neden olmuştur.

5.5. Noar Hagvaot ve Mered

Noar Hagvaot (Tepe Gençliği) adlı işgalci yerleşimci gençlik örgütü, Batı Şeria'da uç yerleşimler kurup bu yerleşimleri büyütürken Batı Şeria'nın Yahudileştirilmesi için çalışan bir örgüttür. Filistinlilerin İsrail toprağında varlıklarının sürgün ya da soykırım yoluyla sonlandırılması ve Yahudilerin buralara yerleştirilmesi gerektiğini (Brownfeld, 2023) dinî bir gereklilik olarak savunan Haham Meir Kahane'nin ırkçı ideolojisini benimsemiştir. Grup aynı zamanda İsrail'deki mevcut rejimin yıkılıp yerine Yahudi şeriatı merkezli bir devlet kurulması gerektiğini savunur. Grubun lideri Meir Ettinger, Kah Partisinin kurucusu Meir Kahane'nin torunudur. Ettinger aynı zamanda 2015'te Batı Şeria'daki Duma köyünde Davabşe ailesinin evine molotof kokteylleriyle yapılan saldırı sonucunda aile üyelerinin yanarak ölümüne sebep olan Mered (İsyan) isimli grubun da lideridir. Saldırının ardından İsrail iç güvenlik servisi tarafından varlığı ortaya çıkarılan Mered'in en temel amacı, Araplarla Yahudiler arasında bir iç savaş çıkararak demokratik bir devlet olarak İsrail'in ortadan kaldırılması ve yerine Yahudi şeriatının esas alınacağı bir rejimin kurulmasıdır (Kaye, 2020). Bu bağlamda Yahudiye Devleti fikrini hâlen yaşatan radikal örgütlerdendir.

5.6. İsrail Toprakları Legal Forumu

İsrail'in 2004'te Gazze'den çekileceğini duyurmasının ardından Güney Gazze'deki büyük Yahudi yerleşim bloku olan Guş Katif'in İsrail ordusu tarafından dağıtılmasını engellemek amacıyla bir araya gelen avukatların oluşturduğu bir topluluktur. İşgalci yerleşimci gruplara hukuki destek sağlamak ve ortak bir savunma stratejisi geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Yüzlerce üyesinin büyük bir kısmı avukatlardan oluşan forum, işgalci yerleşimci kuruluşlara hukuki danışmanlık ve destek sağlayan çok üyeli bir çatı platformdur. Aynı zamanda İsrail Yüksek Mahkemesinin yapısını değiştirmeye dönük yargı reformunu gündemde tutan sivil toplum kuruluşlarından biridir.

5.7. Yönetişim ve Demokrasi Hareketi

Ocak 2023'te İsrail Meclisinin gündemine gelen yargı reformunun 2017 yılından beri en güçlü destekleyicilerinden biridir. Bu çerçevede Knesset üyelerine dönük en sık lobi faaliyetlerinde bulunmuş kuruluştur. Yüksek Mahkemenin en kıdemli üyesinin mahkeme başkanı olması ve mahkemenin temel yasalarla uyumsuz olduğunu düşündüğü yasaları yürürlükten kaldırması yetkilerine karşı detaylı çalışmalar ve yoğun propaganda yapmıştır. Torat Hamedina (Devletin Yasası) ve Komemiyut (Egemenlik) gibi radikal sağ kuruluşlarla bağlantılıdır.

5.8. Torat Hamedina

Misyonunu "Tevrat'a dayalı kamusal stratejiler geliştirmek ve bu stratejileri siyaset, akademik çalışmalar, yasama ve kamusal projelerle hayata geçirmek" olarak belirten Torat Hamedina (Devletin Yasası), diğer radikal sağ kuruluşlardan farklı olarak İsrail'de Yahudi şeriatı temelli bir rejimin

demokrasiyle yer değiştirmesi gerektiğini açıktan savunan bir harekettir. Bu çerçevede akademik ve toplumsal araştırmalar yapmakta ve kamusal propaganda çalışmaları ile konferanslar organize etmektedir. Diğer radikal sağ kuruluşlarla ortak olarak İsrail Yüksek Mahkemesinin reformuna dair çalışmaları da mevcuttur. Grubun en aktif ve bilinen üyelerinden biri 37. İsrail hükümetinde maliye bakanı olarak görev alan ve yerleşimlerin genişletilmesine dönük yoğun çalışmaları olan Bezelel Smotriç'tir.

5.9. Komemiyut

İsrail'in Gazze'den çekilmesi ve buradaki Yahudi yerleşimleri dağıtması sonrasında, Dindar Siyonist gruplar arasında meydana gelen tepkiye politik bir form vermek için ortaya çıkan kuruluşlardan biridir. Torat Hamedina gibi Komemiyut da İsrail'de Tevrat'a dayalı bir rejim kurulmasını desteklemektedir. Yerleşimlerin genişletilmesi ve Batı Şeria'da Filistinli nüfusun azaltılması için propaganda faaliyetleri yürütmektedir. Smotriç'in 2006 yılında kurucularından olduğu organizasyonun yöneticilerinden biri de eski ABD Başkanı Trump'ın İsrail nezdinde ABD Büyükelçisi David Friedman'dır. 2011-2017 yılları arasında kuruluşun yöneticiliğini yapmıştır.

Komemiyut aynı zamanda Garin Torani hareketinin yani İsrail'in 1948 sınırları içerisindeki kent ve kasabaların yeterince dinî görülmeyen yerlerine yerleşerek buralarda yaşayanları Dindar Siyonist çizgiye çekmeye çalışan ya da İsrail vatandaşı Filistinlilerin yoğun olarak yaşadığı yerlerin ortasında yerleşimler kurmaya alışan Dindar Siyonistlerin koordinasyonuyla da ilgilenmektedir.

5.10. Regavim

Regavim (Toprak Parçası) gerek İsrail'de gerekse Batı Şeria'da, Filistinlilerin inşa faaliyetlerini yakından takip ederek inşaat ruhsatlarıyla ilgili sorunları ve diğer hukuki boşlukları İsrail hükümetine bildiren bir kuruluştur. Böylelikle Filistinlilerin inşa ve yerleşim faaliyetlerini minimize etmeyi amaçlamaktadır. Diğer yandan Batı Şeria'da bir Filistin Devleti kurulması ihtimaline binaen Filistin otoritesinin hareketlerini ve altyapı inşa faaliyetlerini yakından takip etmekte ve raporlar hazırlamaktadır (Binyamin, Admoni ve Hemo, 2022).

Normal koşullarda sivil toplum örgütlerine fon ayırmayan İsrail, 2006-2016 yılları arasında Regavim'e 30 milyon şekel civarında fon sağlamıştır. Bu fonlar; Mate Binyamin, Samiriye ve Hevron Tepeleri bölgesel konseylerinden Regavim'e seneler içerisinde aktarılan miktarları kapsamaktadır. Devlet raporlarına göre bu bölgesel konseyler, bu fonları Regavim'e ödeme olarak yani "Yahudi olmayan grupların inşa faaliyetlerinin tespiti" hizmet alımı karşılığında yapmışlardır (Berger, 2018).

5.11. Tapınak Tepesi ve İsrail Müminleri

Üçüncü Tapınak'ı inşa etmeye dönük hareketler arasında en eskisi Tapınak Tepesi ve İsrail Müminleri hareketidir. 1967 yılında Doğu Kudüs'ün İsrail tarafından işgalinin hemen ardından kurulmuştur. 1970-1980'lerde tapınağın yeniden inşasını radikal sağın gündeminde tutan yegâne gruptur. Günümüzdeki temel misyonu, daha fazla Yahudi'nin Mescid-i Aksa bölgesini ziyaret etmesi ve burada İsrail'in egemenliğini talep etmesidir.

5.12. Haliba ve B'Yadeynu

Haliba ve B'Yadeynu, İsrail Bağımsızlık Fonu tarafından kurulan girişimlerdir. Haliba: Tapınak Tepesinde Yahudi Özgürlüğü İnisiyatifi, Üçüncü Tapınak'ın yeniden inşası için çalışan grup ve kurumları bir araya getiren çatı örgüttür. B'Yadeynu (Ellerimizde) ya da önceki adıyla Tapınak Tepesi Mirası Vakfı, radikal sağda yer alan Yahudilerin Üçüncü Tapınak'ı kurma hakkı iddia ettiği Mescid-i Aksa'da, İsrail'in tam egemenlik sağlaması için çalışan bir kuruluştur. Bu çerçevede İsrail'de ve dünyada Yahudilerin burayla olan tarihî bağlarını öne çıkararak propaganda projeleri yürütmekte, Mescid-i Aksa'nın Müslüman olmayanlar tarafından ziyaret edilebilmesi için ayrılan saatlerde Yahudileri buraya çekmek için ücretsiz rehberli turlar organize etmekte ve Mescid-i Aksa'da Yahudilerin ibadet ve diğer hakları olduğuna dair özellikle Amerikan siyasi kurumlarında lobi faaliyetleri yürütmektedir. Haliba'nın direktörü Yehuda Glick, Shalom Jerusalem Vakfının başkanıdır ve 2016-2019 yılları arasında Binjamin Netanyahu'nun partisi Likud'un üyesi olarak milletvekilliği yapmıştır.

5.13. Elad: İr David Vakfı

Elad: İr David Vakfı (Davut'un Şehri) doğrudan işgalci yerleşimciler tarafından kurulmuştur. Günümüzde Doğu Kudüs'te, yoğun olarak da Filistinlilerin yaşadığı ve altında kadim Kudüs şehrinin bulunduğu Silvan Mahallesi'ndeki Yahudi yerleşimini genişleterek Hz. Davut'un şehri kurduğu bölgeyi hem demografik hem de arkeolojik müdahalelerle Yahudileştirmeye çalışan bir kuruluştur. Mescid-i Aksa'nın altında yer alan Davud Tünellerinin kazılarını gerçekleştirmiştir. Hâlen bölgede devam eden çeşitli arkeolojik çalışmalara ciddi katkılar sağlamaktadır. Bağışçılarının ciddi bir kısmı diasporadaki Yahudilerden oluşmaktadır (Blau ve Hason, 2016).

5.14. Tapınak Tepesi Eleme Projesi

Mescid-i Aksa'yı idare eden Kudüs Vakfı, 1999 yılında Mescid-i Aksa'daki Mervan Mescidini ibadete açmak amacıyla temizlemiş ve bu süreçte çıkarılan büyük miktarda moloz, incelenmeksizin kamyonlarla Mescid-i Aksa'nın dışına taşınmıştır. Bunun sonucunda 350 kamyonluk moloz, boşaltıldığı alanda Bar Ilan Üniversitesinden araştırmacılar tarafından incelenmiş ve ardından İsrail Keşif Cemiyeti ve İsrail Parklar ve Doğa Otoritesi tarafından koruma altına alınmıştır. 2005 yılında İr David Vakfının da desteğiyle Mescid-i Aksa'dan çıkarılan bu moloz elenmeye başlanmıştır. Temel amaç, burada Birinci ve İkinci Yahudi tapınaklarına dair kalıntılar tespit ederek bölgenin Yahudiler tarafından kullanıldığını kanıtlamaktır. Ancak günümüze kadar doğrudan bu bağlantıyı sağlayacak bir buluntuya rastlanmamıştır.

5.15. Tapınak Enstitüsü

Temel amacı Üçüncü Tapınak'ın inşasıdır. Bu amacı taşıyan diğer kuruluşlardan farklı olarak tapınak mimarisi ve arkeolojisi üzerine çalışmalar yapmakta ve ayakta olduğu dönemde tapınakta kullanılan ritüelistik objelerin yeniden üretimi ve kullanımına yoğunlaşmaktadır. İsrail hükûmeti ve diaspora Yahudileri tarafından yoğun olarak desteklenmektedir.

5.16. Lehava

Lehava, İbranicede kelime olarak alev anlamına gelirken aynı zamanda kuruluşun isminin yani "kutsal topraklarda asimilasyonun engellenmesi"nin kısaltmasıdır. Genel olarak Araplarla Yahudilerin yaptığı karışık evliliklerin engellenmesi ve İsrail'deki Hristiyan varlığının sona erdirilmesine dönük faaliyet gösteren ve Yahudilerin ırksal üstünlüğünü savunan bir oluşumdur. Aynı zamanda Arapların şehirlerde ve özellikle de Kudüs'te Yahudilerin yaşadığı kısımlara geçmemesi için propaganda faaliyetleri yürütmektedir. Kurucusu Bentzi Gopstein, ırkçı Haham Meir Kahane'nin öğrencilerindendir. Knesset'te Arap milletvekillerinin katledilmesi için çağrılarda bulunmuştur.

BÖLÜM 6:

Knesset'teki Radikal Sağcı Partiler

Knesset'teki Radikal Sağcı Partiler

6.1. Otzma Yehudit

Otzma Yehudit Partisi (Yahudi Gücü), Amerikalı Yahudi Haham Meir Kahane'nin 1971 yılında kurduğu radikal sağcı ve Yahudi üstünlüğünü savunan partisi Kah'in (Böyle!) ideolojik çizgisini devam ettiren bir partidir. Partinin lideri 37. hükûmette ulusal güvenlik bakanı olarak görev alan Itamar Ben-Gvir'dir. Ben-Gvir'e göre İsrail; Kudüs, Batı Şeria, Golan ve Gazze'nin tamamına egemen olmalıdır ve buraları Yahudileştirmelidir. Dolayısıyla Filistin Devleti'nin varlığına tamamen karşıdır ve Filistinlilerin diğer Arap ülkelerine sürülmesini savunmaktadır.

Radikal sağ kanattaki diğer politik partilerle kıyaslandığında Otzma Yehudit'in ırkçılık vurgusu daha kuvvetlidir. Pek çok kaynağa göre İsrail'in en radikal sağcı partisidir (Ahren, 2015). Otzma Yehudit, Kasım 2022 Seçimlerinden sonra 120 sandalyeli Knesset'te 6 milletvekiliyle temsil edilmektedir.

6.2. Dindar Siyonist Parti

37. hükûmette maliye bakanı olarak görev alan radikal sağcı ve işgalci yerleşimci Bezalel Smotriç'in başkanlığını yürüttüğü partidir. Otzma Yehudit'in Kah geleneğinden geldiği gibi Dindar Siyonist Parti de 1956'da kurulan Dindar Siyonist çizgideki Mafdal'ın (Dinî Millî Parti) ideolojik olarak devamıdır. Ortodoks dindarlık vurgusu Otzma Yehudit'e kıyasla daha güçlüdür ve Avraham Kook'un çizgisinin siyasi alandaki temsilcisidir. Bu bağlamda tarihsel olarak Guş Emunim çizgisiyle daha çok ilişkilendirilebilir. Kasım 2022 Seçimlerinden sonra 120 sandalyeli Knesset'te 7 milletvekiliyle temsil edilmektedir.

BÖLÜM 7:

Önde Gelen Radikal Sağcı Figürler

Önde Gelen Radikal Sağcı Figürler

7.1. Bezalel Smotriç

Batı Şeria'daki Kedumim yerleşiminde yaşayan bir işgalci yerleşimcidir. Aralık 2022'de kurulan hükûmette maliye bakanı olarak görev almıştır. Dindar Siyonist Partinin başkanıdır. Merkaz Harav Yetişkinlerinde dinî eğitim görmüş ve daha sonrasında hukuk eğitimi alarak avukat olmuştur. 2005 yılında İsrail'in Gazze'den çekilmesini protesto etmek amacıyla büyük bir otoyolu patlatma planı yaparken yakalanmış ve kısa bir süre hapis yatmıştır. Filistinlilerin inşaa faaliyetlerini yavaşlatmak ve engellemek amacıyla kurulan Regavim isimli sivil toplum kuruluşunun kurucularından biridir. 2015'te ilk defa milletvekili seçilmiştir. Çeşitli zamanlarda Tevrat'ın İsrail hukuk sistemine zemin teşkil etmesi için yasama girişimlerinde bulunmuştur.

Aralık 2022'de 37. hükûmetin kurulmasının ardından eski Genelkurmay Başkanı ve Savunma Bakanı Yoav Gallant ile Bezalel Smotriç ve Itamar Ben-Gvir arasında sorunlar baş göstermiştir. Bunun temelinde yatan neden, Gallant'ın Batı Şeria'da işgalci yerleşimcilerin yol açtığı bazı sıkıntı ve hukuksuzluklara müsamahakâr davranmamasıdır. 2 ay süren bu gerginlikler, Smotriç ve Ben-Gvir'in hükûmeti dağıtma tehdidine yol açmış ve Netanyahu'nun duruma müdahale etmesiyle 23 Şubat 2023 tarihinde Smotriç ve Gallant arasında bir anlaşma imzalanmıştır. Buna göre Smotriç hem İsrail Savunma Bakanlığının Batı Şeria'daki sivil yönetimden sorumlu olan Hükûmet Aktiviteleri Koordinatörlüğü (İngilizce kısaltmasıyla COGAT) hem de C bölgesindeki diğer İsrail yönetim ve güvenlik birimleri üzerinde söz sahibi olmuştur. Ayrıca Savunma Bakanlığında Smotriç'in idare edeceği bir Yerleşimler Birimi kurulması kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda Batı Şeria'daki "illegal" yerleşim faaliyetlerine dair İsrail'in yapacağı tüm hamlelerin, Smotriç'in onayından geçmesi gerekecektir. Bu da yerleşimlerin genişlemesi ve yönetiminin daha önce hiç olmadığı kadar işgalci yerleşimci figürlerin eline geçmesi anlamına gelmektedir.

7.2. Itamar Ben-Gvir

Batı Şeria'da el-Halil şehrinin merkezindeki Kiryat Arba yerleşiminde yaşayan Ben-Gvir'in oturma odasında, 1994'te el-Halil'deki Hz. İbrahim Camisinde 29 Filistinliyi katleden Baruh Goldstein'in bir portresi asılıdır. Aralık 2022'den bu yana ulusal güvenlik bakanı olan Ben-Gvir, İsrail Polis Teşkilatının başındaki isimdir. Otzma Yehudit Partisinin de lideridir. İsrail'in Ürdün Nehri'nden Akdeniz'e kadarki bütün topraklar üzerinde tam egemenlik kurmasını, burada yaşayan bütün Filistinlilerin sürgün edilmesini ve gerekirse katliamını savunan Meir Kahane'nin ideolojisinin günümüzdeki en bilinen temsilcisidir. 2021'de Kudüs'teki Şeyh Cerrah Mahallesi'nde kendisini protesto eden Filistinlilere karşı silah çekmesi sonucunda mahallede çatışmalar yaşanmış ve günlerce süren bir çatışmanın fitilini ateşlemiştir. Ocak 2023'te ulusal güvenlik bakanı olarak göreve başladıktan kısa bir süre sonra Mes-cid-i Aksa'ya kalabalık bir grupla girerek yeni bir provokasyona imza atmıştır.

Siyasi faaliyetleri Birinci İntifada sürecinde Kah Partisi ve partinin gençlik teşkilatı Kahane Hay'a katılımıyla başlamıştır. Ardından hukuk eğitimi görmüş ve baro üyeliği siyasi faaliyetleri sebebiyle ya-

saklanmışsa da daha sonra avukat ünvanı almış; Lehava'nın yöneticisi Bentzi Gopstein ve Duma saldırısında yer alan Tepe Gençliği gibi figürlerin savunmasında bulunmuştur. İlk olarak Mart 2021'deki seçimlerde Dindar Siyonist Partiden Knesset'e girmiştir.

7.3. Orit Struk

Orit Struk, Aralık 2022'de kurulan hükûmette yerleşimler ve ulusal misyonlar bakanı olarak görev almıştır. Smotriç'in başkanlığını yaptığı Dindar Siyonist Partiden Knesset'e girmiştir. 2013-2015 yılları arasında Tkuma Partisinin; 2021 yılında da Mafdal-Dindar Siyonist Partinin üyesi olarak Knesset'e girmiştir. Hevron yerleşiminin yöneticileri arasında olan Struk, Yahudiye ve Samiriye İnsan Hakları Örgütü'nün kurucusu ve 2004-2012 yılları arasındaki yöneticisidir. Örgütün temel amacı, Batı Şeria'da yaşayan işgalci yerleşimcilerin haklarının savunulması olarak belirtilmiştir.

7.4. Amihai Eliyahu

Batı Şeria'daki Rimonim yerleşiminde yaşayan Eliyahu, Aralık 2022'de kurulan hükûmette Kudüs işleri ve miras bakanı olarak yer almıştır. Otzma Yehudit listelerinden Knesset'e girmiştir. Batı Şeria'nın tamamen Yahudileştirilerek İsrail topraklarına katılmasını savunmaktadır. 7 Ekim sonrası basına konuşan Eliyahu; Gazzelilerin ölümden korkmadıklarını, burada en ideal olanın nükleer silah kullanmak olacağını söylemiştir. Aynı konuşmada, Gazzelilerin Gazze'den tamamen çıkarılarak İrlanda ya da başka uygun bir bölgeye yerleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Eichner vd., 2023).

7.5. David Friedman

1994'te New York'ta avukatlığa başlayan Friedman, uzun yıllar Donald Trump'ın iflas avukatlığını ve 2016'daki başkanlık yarışında da danışmanlığını yapmıştır. Daha sonrasında ABD'nin İsrail nezdindeki büyükelçisi olarak atanmıştır. Kudüs'ün başkent olarak tanınması ve Yüzyılın Anlaşması'nın hazırlanması süreçlerinde aktif rol almıştır. Batı Şeria'daki Beyt El yerleşimine Amerikan Yahudilerden destek bulunması sürecinde aktif rol almış ve yerleşime milyonlarca dolar destek aktarılmasını sağlamıştır. ABD'de yoğun olarak Yahudi yerleşimleri lehine propaganda faaliyetleri yürüten Friedman, Yüzyılın Anlaşması'na İsrail'in Batı Şeria'daki yerleşimleri ilhak etmesini teşvik eden maddelerin girmesini sağlayan isimdir. Diğer yandan İsrail'in Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn'le imzaladığı İbrahim Anlaşmaları'nın mimarlarından. Ayrıca Smotriç'in kurucuları arasında olduğu radikal sağ kuruluş Komeiyut'un 2011-2017 yılları arasında yöneticiliğini yapmış ve ABD'den bulduğu ciddi fonlarla kuruluşu ayakta tutmuştur.

İsrail'deki radikal sağda yer alan gerek politik ve aktivist figürlere gerekse kurum ve kuruluşlara baktığında en görünür olan unsurlardan biri, bu spektrumda yer alan grupların sivil toplum düzeyinde ciddi bir örgütlenmeye sahip olduğudur. Politik partiler kanadına baktığımızda ise sürekli değişen bir ittifaklar ve ayrılıklar manzarasıyla karşılaşırız. Hâlihazırda Knesset'teki radikal sağ partilerden biri olan Ben-Gvir'in partisi Otzma Yehudit 2012 yılında; Smotriç'in liderliğini yaptığı Dindar Siyonist Parti ise Tkuma ve Evimiz İsrail Partisinin Mecliste birleşmesiyle 2023 yılında kurulmuştur. Bu yönleriyle büyük bir kurumsal geçmişleri olduğundan bahsedilemez. Bunun sebebi ise -İsrail'deki politik skalanın

büyük bir kısmında da gözlemlenebileceği üzere- radikal sağ partilerin koalisyon kurma aritmetiğinde kazançlı çıkmak adına çeşitli partilerle ittifaklar kurarak ve bozarak denklemin içerisinde varlıklarını devam ettirme çabalarıdır. Buna mukabil, yukarıda sunulan manzaradan da görülebileceği üzere sivil toplum alanında doğrudan toplumsal tabanın sorunlarına odaklı ve dinamik bir sivil toplum manzarasıyla karşılaşmaktadır. Bunun temelinde ise 1979'daki Camp David Antlaşması'ndan başlayarak 2000'lerin başlarına dek devam eden İsrail-Filistin çatışmasına çözüm arayışlarının ve 2005'te Gazze'den çekilmenin bilhassa Yahudi işgalci yerleşimciler ve destekçilerinde ciddi bir politik travmaya yol açması yatmaktadır. Devlete dönük şüphecilik özellikle İsrail'in Gazze'den çekilirken yerleşimleri kendi elleriyle yok etmesiyle zirveye çıkmış, İsrail radikal sağı âdeta sivil toplum alanında kendi politik organlarını oluşturma ve toplumsal tabanı bu yolla siyasete entegre ederek bir dinamizm yakalama arayışına girmiştir. Yahudiye Devleti ve başka otonom siyasi girişimlerle marjinal görünse de radikal alternatifler barındıran ve politik bir hafızası olan İsrail'deki radikal sağ, bu kurumlarla da mobilizasyonunu canlı tutmaktadır. Bu durum da aslen bir cemaatler toplumu olan İsrail'de, radikal sağı bölünmüşlüğün bir parçası yapmaktadır (Ram, 2019).

BÖLÜM 8:

Radikal Sağ İsrail'deki Toplumsal ve Politik Bölünmenin Neresinde?

Radikal Sağ İsrail'deki Toplumsal ve Politik Bölünmenin Neresinde?

Radikal sağda konumlanan İsraili düşünce kuruluşlarının son yıllardaki ortak gündemlerinden biri, 2010'lardan bu yana gündeme gelen ve nihai olarak da 4 Ocak 2023 tarihinde Adalet Bakanı Yariv Levin'in kamuoyuyla paylaştığı yargı reformu paketidir. Paketin dört gündemine göre Netanyahu hükûmeti İsrail Yüksek Mahkemesinin Knesset kararlarını makuliyet ilkesi bağlamında iptal edebilme yetkisini, hassas durumlarda bazı yasaları askıya alabilme yetkisini, hukuki danışmanların hükûmet karşısında alınan kararlarının bağlayıcılığını ve mahkeme üyelerinin Yüksek Mahkeme tarafından seçilmesi prosedürünü değiştirmek istemektedir. Böylelikle şimdiye dek İsrail'deki sağ hükûmetlerin aşırı adımlarını kontrol edebilen Yüksek Mahkemenin, siyasi alan üzerinde herhangi bir bağlayıcılığı kalmayacaktır.

Bu durum, İsrail'de revizyonist kanadın yani (Dindar Siyonistlerden farklı olarak dindarlığıyla öne çıkmayan) radikal sağın 1948'den bu yana ilk defa devlet mekanizmasına bu denli derinden bir müdahalesi olarak görülmüş, hem emekli hem de muvazzaf bazı ordu elitlerinin açıktan tepkilerine yol açmıştır. Bunların en dikkat çekenlerinden biri; eski İsrail genelkurmay başkanları, eski Şin-Bet ve MOSSAD direktörleriyle önde gelen diğer güvenlik sektörü yöneticilerinin Cumhurbaşkanı Isaac Herzog'a gönderdikleri mektuptur. Mektupta, Netanyahu'nun ülkeyi böldüğü ve istifa etmesi gerektiği yer almaktadır (Marquardt, 2024). Aslında bu tepkilerin, Ocak 2023'ten biraz önce, Aralık 2022'nin sonunda İsrail'in o ana kadarki en sağcı hükûmetinin kurulmasına verilen tepkilerle iç içe geçtiği görülebilir. Aralık ayının başlarında İsrail Güvenliği Komutanları isimli, 400 eski ordu mensubundan oluşan bir grup, bu defa Itamar Ben-Gvir ve Bezalel Smotriç gibi radikal sağcılarla koalisyon pazarlığına oturan Binyamin Netanyahu'ya bir mektup göndererek atacağı adımların İsrail ordusunun bütünlüğü ve işlerliğine ciddi zarar verebileceğini hatırlatmışlardır (Kingsley, 2022).

Ordu mensuplarının radikal sağa dair endişelerini yalnız güvenlik odaklı değerlendirmek, resmin bütünü göstermeyebilir. Göz önünde bulundurulması gereken bir diğer ilginç husus da eski ordu mensuplarının İsrail'in bütünlüğüne vurgu yapan devletçi duruşlarıyla (Peri, 2020) ve sahadaki gerçekliği görmeyen getirdiği, Filistinlilerin tepkilerini daha rasyonel boyutta değerlendirebilen bakış açılarıyla İsrail'in siyasi spektrumunun liberal-sol kanadında boy göstermesidir. Savaşı ilk seçenek olarak düşünmekteki isteksizliklerinin nedeni, hümanist bir tavırdan çok radikal sağcı siyasetçilerin popülizm uğruna yaptıkları provokatif hamlelerin bedelini kendilerinin sahada ödemesiyle alakalıdır (Koplow, 2023). İsrail'in güvenliğinin; Batı Şeria'daki askerî kontrolün devam etmesi, iki devletli çözümün hayata geçirilmesi, yerleşimlerin genişlemesinin engellenmesi ve "yerleşimci" sayısının artışının durdurulmasıyla mümkün olduğunu savunmaktadırlar (CIS, t.y.). Ek olarak bu sebeplerle de İsrail ordusunun üst kademelerinde Ben-Gvir ve Smotriç gibi hem İsrail'in içindeki fraksiyonlar arasında hem de Filistinlilerle çatışmayı körükleyerek siyaseten ayakta kalan şiddet yanlısı sağcı siyasetçileri güvenlik sorunu görme eğilimi yüksektir. Radikal sağcı figürleri hükûmet ortaklığına taşıması, Netanyahu'nun güvenlik elitlerinin gözündeki sorunlu pozisyonunu pekiştirmiştir (Ziv, 2024).

Ocak 2023'te yargı reformunun gündeme gelmesiyle güvenlik kadrolarının, Netanyahu'nun mevcut durumu kalıcılaştırmak istediğine dair önceki dönemden kalan şüphelerin yerini çok da kolay bulunamayacak çözüm arayışlarına bıraktığı söylenebilir. Şubat 2023'te; İsrail ordusunun en büyük birliği, her türlü siber istihbarat ve operasyonlardan sorumlu olan ve İsrail'in istihbarat kuruluşları arasında listelenen Birim 8200'deki eğitimlerinden henüz mezun olan 300 asker, Netanyahu'ya bir mektup yazarak yargı reformuna karşı duruşlarını ve reform gerçekleşirse yedek asker olarak orduda görev almayacaklarını bildirip "İsrail düşmanlarının ellerini ovuşturduklarını, ülke en son bu hâle geldiğinde Yom Kippur Savaşı'nın patladığını" (Kaspit, 2024) belirtmişler ve bu yoldan dönülmesini istemişlerdir. Bu mektuptan sadece 7 ay sonra Yom Kippur Savaşı'nın benzeri bir saldırı yaşanmıştır. Birim 8200 mezunlarının mektubundan tam 1 yıl sonra da birlik yeniden tartışmaların merkezine oturmuş ve bu defa 7 Ekim'deki istihbarat zafiyetinin sorumluluğuyla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Hamas'ın saldırı planlarının farkına varıldığı ancak komuta kademesinin bu durumu yeterince önemsemediği gibi iddialar, birlik mensuplarının beyanlarıyla daha da ciddiyet kazanmıştır (Walla, 2023a).

Buradan bakıldığında radikal sağın İsrail'de ordu ve sağ siyaset arasındaki gerilimi ne şekilde tetiklediği ve kendisinin de aslında bu bölünmeden nasıl beslendiği açıkça görülebilmektedir. Savaştan 4 gün sonra olağanüstü bir hükûmet kuran ve burada Ben-Gvir ve Smotriç'i dışarıda bırakarak ordu kökenli siyasetçiler Gallant ve Gantz'ı hükûmete dâhil eden Netanyahu, siyasi kaybını telafi edebilmek için savaşın ikinci ayından itibaren kanlı bir işgale girişmiştir. Gantz'ın 17 Haziran 2024 tarihinde savaş kabinesinden istifa ederken mevcut hükûmetin savaşı yürütemeyeceğinden emin olduğu için kabineye katıldığını söylemesi de eski Genelkurmay Başkanı'nın radikal sağcı Ben-Gvir ve Smotriç'e bakışını özetlemektedir. Gantz'ın istifasının ardında da Smotriç vardır. Netanyahu'ya, net bir yol haritası sunmazsa hükûmetten istifa edeceğini söylemesi üzerine Smotriç'in de Netanyahu'nun en ufak tavizkâr bir adımında 37. hükûmeti dağıtacağını söylemesi, Gantz'ın istifasıyla neticelenmiştir. Bu istifa üzerine Gantz'ın yerini almak isteyen Ben-Gvir'i savaş odasından uzak tutmak isteyen Netanyahu, savaş kabinesini tamamen dağıtmıştır (Margalit, 2024).

Neredeyse radikal sağın truva atı olarak gördükleri Netanyahu'nun politik gücünü toparladığını gören eski ordu mensupları, savaşın altıncı ayının

Neredeyse radikal sağın truva atı olarak gördükleri Netanyahu'nun politik gücünü toparladığını gören eski ordu mensupları, savaşın altıncı ayının sonlarından itibaren Netanyahu'nun aslında savaşı uzatıp şiddetli katliamlara imza atarak kendi politik kayıplarını telafi ettiğinin farkına varmışlardır. Bunun üzerine net bir planı olmadığını yüksek sesle dile getirip ABD Başkanı Joe Biden'ın söylemini benimseyerek Netanyahu'ya, nihayetinde İsrail'in Gazze'den çıktığı net bir plan için baskı yapmaya başlamışlardır.

sonlarından itibaren Netanyahu'nun aslında savaşı uzatıp şiddetli katliamlara imza atarak kendi politik kayıplarını telafi ettiğinin farkına varmışlardır. Bunun üzerine net bir planı olmadığını yüksek sesle dile getirip ABD Başkanı Joe Biden'ın söylemini benimseyerek Netanyahu'ya, nihayetinde İsrail'in Gazze'den çıktığı net bir plan için baskı yapmaya başlamışlardır. Hamas üzerinde mutlak zafer arayışında olduğunu söyleyen Netanyahu'ya son dönemlerde muvazzaf askerlerden de yanıt gelmeye başladı. 19 Haziran'da konuşan İsrail Ordu Sözcüsü, Hamas'ı tamamen alt etmenin mümkün olmadığını söyleyerek bir çıkış planına ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Savaşı henüz bitirmek istemeyen ve zaman kazanmaya çalışan Netanyahu'nun diplomatik manevraları bununla ilişkilendirilebilir.

BÖLÜM 9:

İşgalci Yerleşimciler ve Gazze

İşgalci Yerleşimciler ve Gazze

2005'te İsrail'in Gazze'den çekilmesinin Kudüs, Batı Şeria ve Golan Tepeleri'ndeki tüm işgalci yerleşimcilerin hafızasında silinmeyecek izler bıraktığı söylenebilir. Zira devletin Eretz İsrail'de yani Tevrat'ta bahsi geçen Yahudi coğrafyasında işgal ettiği herhangi bir topraktan vazgeçebilmesi, işgalci yerleşimcilerin devlete bakışlarında ciddi bir değişime yol açmıştır. Kimilerinin gözünde İsrail, Haham Avraham Kook'un 1920'lerden itibaren mesiyanik bir statü atfettiği o devlet olmaktan çıkmıştır. Ancak Gazze'nin işgalci yerleşimcilerin zihnindeki sembolik konumu, Kasım 2023'te başlayan İsrail'in karadan işgaliyle yeniden canlanmış ve Gazze'nin yeniden Yahudi yerleşimlerine açılması ümitleri yeşermeye başlamıştır. Gazze'nin yalnızca sembolik bir öneminden bahsedilemez. Çeşitli medya organlarında Harey Zahav (Altın Tepeleri) gibi Batı Şeria'da yerleşim inşasında yer alan İsraili inşaat şirketleri tarafından savaş sonrasında Gazze'de inşa edilecek yapıların reklam filmleri dolaşıma girmiştir (Rozen, 2023). Eski ABD Başkanı Trump'ın damadı Jared Kushner, Gazze'de denize bakan toprakların çok değerli olabileceğini, İsrail'in bu bölgeyi "temizleyerek" Gazzelileri Negev Çölü'nde yeni kurulabilecek bir şehre taşıyabileceğini söylemiştir (Wintour, 2024). Her ne kadar şimdiki Netanyahu'nun ağzından Gazze'yi yerleşime açmak gibi bir söz çıkmadıysa da Netanyahu ve üst düzey ordu yetkililerinin bazı birliklere kalıcı güvenlik üsleri kurmaları emrini verdiği, yakın zamanda bir ordu yetkilisi tarafından teyit edilmiştir (Kemal, 2024).

Fotoğraf 2: İsraili Şirket Harey Zahav'dan İşgal İlanı

Kaynak: TRT Haber.

Diğer yandan özellikle 2005 yılında İsrail tarafından Gazze'den çıkarılan işgalci yerleşimci grupların, yoğun bir beklenti içerisinde olduğu söylenebilir. İsrail ordusunun Gazze Şeridi içerisindeki hamlelerini yakından takip eden bu gruplar, askerî üslerden başlayarak Gazze'nin işgalci yerleşimcilere açılmasını savunmaktadır (Pinkas, 2024). İsrail'in kara operasyonunun başlarında Gazze'yi ikiye bölmek için aç-

tiği ve üzerinde bulunan hemen hemen bütün yapıları temizlediği Netzarim Koridoru, aynı zamanda 2005'te boşaltılan Netzarim yerleşiminin bulunduğu bölgedir. 2011 yılında bu alanda Türkiye tarafından inşa edilen Türkiye-Filistin Dostluk Hastanesini işgalden sonra üsse çeviren İsrail ordusu, hastanede bir sinagog kurmuş ve burayı kullanan askerler, 2005'te Netzarim yerleşimindeki sinagogdan götürülen menorayı tekrar Batı Şeria'dan getirerek buraya yerleştirmiştir (Chabadinfo, 2023).

İşgalci yerleşimci gruplar, savaşın başlamasının üzerinden henüz 1 ay geçmişken Gazze'nin işgalci yerleşimcilere açılması için konferanslar düzenlemeye başlamıştır (Walla, 2023b). Aynı dönemde İsrail radikal sağından 11 grup bir araya gelerek "Gazze Şeridi ve Kuzey Samiriye'deki Tüm Yerleşimlere Geri Dönüş Koalisyonu" isimli bir oluşum kurmuştur (Israel, 2023). Aralık 2023'te tekrar bir araya gelen işgalci yerleşimci gruplar, bu defa "Gazze'ye Dönüş İçin Pratik Hazırlıklar" başlıklı bir konferans yapmıştır (Rosenberg, 2023). Bu konferanslardan en büyüğü, "Yerleşim Güvenlik Getirir" başlığıyla Ocak 2024'te Kudüs'te düzenlenmiştir. Nahala isimli işgalci yerleşimciliği destekleyen kuruluş tarafından düzenlenen konferansa, mevcut kabineden 11 bakan ve hükümet partilerinden 15 milletvekili katılmış ve bu durum hem sol medya hem de sağ çevrelerde büyük ses getirmiştir (Pinkas, 2024). Smotriç ve Ben-Gvir gibi figürlerin bu tarz konferansları politik tabanlarını güçlendirmek ve konsolide etmek için kullanarak Netanyahu'nun tabanından oy çalmaları, Netanyahu'nun söylemini ilerleyen süreçlerde, Trump'ın İsrail'de çok beklenen ABD başkanlığı beklentileri de gerçekleşirse Gazze'de yerleşimleri destekleyen bir noktaya çekecektir. Bu durum da İsrail kamuoyunda destek bulmayan Gazze'nin yerleşimlere açılması meselesinin (Sokol, 2023) gerek Gazze'deki işgalci yerleşimcilerin güvenliğe "kaldırılması güç bir yük" getireceğini düşünen üst düzey ordu mensupları gerekse radikal sağa sempati duymayan İsraillilerle Netanyahu'nun arasını daha da açabilir.

Fotoğraf 3: İşgalin Adı: Yasa Dışı Yahudi Yerleşimler

Kaynak: Anadolu Ajansı.

SONUÇ

Sonuç

20. yüzyılın başlarında Avrupa'da ortaya çıkan ve 1920'lerde Haham Avraham Kook'un yeniden yorumlayıp Yahudilik dinini bir Yahudi Devleti fikriyle uzlaştırdığı Dindar Siyonizm, İsrail'deki radikal sağın ideolojik zeminini oluşturmaktadır. 1967 Savaşı sonrasında yaşadığı canlanmayla İsrail'in işgal ettiği topraklarda Yahudi varlığını kalıcı hâle getirme hedefi edinen İsrail radikal sağı, 1970'lerden 2005'lere kadarki süreçte İsrail Devleti'yle gerilimler yaşamış ve bu süreçten daha agresif bir tutumla çıkmıştır. Bilhassa 2005'te İsrail'in Gazze'den çekilmesi, Yahudi işgalci yerleşimciler açısından travmatik bir durumdur. Radikal sağın varlığını ve genişlemesini sağlamak için ortaya çıkan sivil toplum örgütlerinin ciddi bir kısmı, 2005'teki Gazze'den çekilme sürecinde veya hemen sonrasında kurulmuştur. Gazze'nin, radikal sağ zihniyetteki bu konumu, hem radikal sağın Gazze'yi yeniden tamamen işgal etme ve yerleşimlere açma motivasyonlarını hem de radikal sağın popülizminin siyasi kariyerini zedelemesini engellemek için el yükselterek işi soykırıma dek vardırıran Binyamin Netanyahu'nun Gazze'ye yönelik tavrını açıklamaktadır.

İsrail'de devletin işlevselliğini esas gündem olarak belirleyen merkez sağ açısından bakıldığında ise radikal sağcı grupların Kudüs, Batı Şeria ve son dönemde de Gazze'yi Yahudileştirerek İsrail'in egemenlik alanına dâhil etme girişimleri, ciddi bir güvenlik açığına yol açmaktadır. Zira bu durum, İsrail'in yalnızca Filistinliler ve İslam dünyasıyla ilişki kurmasını engellemenin yanında, politik alanı popülizme ve kutuplaşmaya maruz bırakmakta ve toplumsal bütünlüğe ciddi zararlar vermektedir. Yerleşimler vasıtasıyla İsrail'in 1948 sınırları ötesindeki topraklarda işgalini kalıcı hâle getirmesini savunan radikal sağ, ülkenin bir türlü toparlanamayan demografik açığını daha da kalıcı hâle getirmekte, hem ciddi bir askerî maliyete hem de 1948 sınırları içerisindeki Yahudi nüfusunun belli bir oranın altında kalmasına neden olmaktadır (Arieli, 2022). Bu açıdan bakıldığında radikal sağ, politik gündemi itibarıyla İsrail içerisindeki politik ve toplumsal bölünmenin taraflarından biridir.

Her ne kadar medyada marjinal unsurlar olarak sunulsa da radikal sağcı grupların İsrail içerisinde demografik anlamda marjinal unsurlar olmadıklarına yer verilmiştir. Bu bağlamda İsrail nüfusunun yaklaşık %10'luk bir kesiminin doğrudan işgalci yerleşimci olan ya da radikal sağa destek verenlerden oluştuğu söylenebilir (Arieli, 2022). Diğer yandan Batı Şeria'daki Yahudi işgalci yerleşimci nüfusunun İsrail'in lehine bir demografik avantaj sağladığını söylemek çok da mümkün değildir. Araştırmalar, ne Filistinli nüfusa karşı dengeleyici bir unsur olarak ne de Batı Şeria'da teritoryal genişleme lehine bir unsur olarak işgalci yerleşimcilerin faydalı olduğunu göstermektedir. Bu manada İsrail'in avantaj olarak fayda sağladığı tek unsur, işgalci yerleşimciler için inşa ettiği bloklarla Batı Şeria'yı bölmeye ve Filistinlileri çeşitli adalara hapsetmesidir (Arieli, 2022). Her ne kadar Smotriç ve Ben-Gvir gibi siyasetçilerin ve görünürlük kazanan radikal sağcı aktivistlerin söylemleri üzerinden radikal sağ İsrail'in hayatiyeti açısından kendi varlığını vazgeçilmez olarak sunsa da bu söylem sahadaki gerçeklikle uzlaşmamakta, yerleşimler tıpkı 2005'te İsrail'in Gazze'den çekilmesine neden olduğu şekliyle devletin askerî harcamalarını artırmakta ve güvenlik bütçesinde ciddi bir yer tutmaktadır.

Radikal sağın İsrail güvenlik bütçesine getirdiği yükün yanında çatışmalardan beslenen karakteri, İsrail ordusunda radikal sağ karşıtı reflekslere neden olmuş ve genel kanaatin aksine İsrail'deki askerî elitin yerleşimleri ve daha geniş olekte radikal sağcı unsurları güvenlik sorunu olarak tanımlamalarına yol açmıştır. Detaylarına değinilen 7 Ekim'e giden süreç ve gerek anayasa reformu krizinin ortaya çıkışında gerekse savaş başladıktan sonra ordu elitlerinin İsrail'in şimdiye kadarki en sağcı hkmeti karşısındaki tutumları, radikal sağın İsrail'in yönetim kademelerinde nasıl algılandığını açıkça ortaya koymaktadır.

■ KAYNAKÇA

- Ahren, R. (2015). *The extremist who could bring Kahanism back to the Knesset*. Erişim Adresi: <https://www.timesofisrael.com/the-extremist-who-could-bring-kahanism-back-to-the-knesset/> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Arieli, S. (2022). *Deceptive Appearances: Do the Jewish Settlements in the West Bank Negate the Feasibility of the Two-State Solution?* (Çev. S. Vardi). Bağımsız yayım.
- Arutz 7. (2016). *78%*. Erişim Adresi: <https://www.inn.co.il/news/323071> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Baktemur, H. K. (2020). Modern Dönem Yahudilikte Süleyman Mabedi'ni Yeniden İnşa Girişimi: III. Mabet Hareketi'nin Doğuşu. *Oksident*, 2(2), 221-257. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4394492>
- Barzilay, A. (2006). הסתירה הפנימית של דיין. ארץ אחרת. Erişim Adresi: <https://eretzacheret.com/הפנימית-של-דיין-הסתירה/> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Berger, Y. (2018). *How Israeli Taxpayers Are Funding a Right-wing NGO Dedicated to Getting Palestinians Evicted*. Erişim Adresi: <https://www.haaretz.com/israel-news/2018-01-19/ty-article/israeli-right-wing-ngo-regavim-gets-millions-of-shekels-in-public-fund/0000017f-dbf9-db22-a17f-fff992510000> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Binyamin, A., Admoni, Y. ve Hemo, Y. (2022). *The War of Attrition: The Palestinian Authority's Program for Establishing a De Facto State in Judea and Samaria*. Erişim Adresi: <https://www.regavim.org/wp-content/uploads/2022/10/War-of-Attrition-2022.pdf> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Blau, U. ve Hason, N. (2016). *Right-wing Israeli Group Elad Received Millions From Shadowy Private Donors*. Erişim Adresi: <https://www.haaretz.com/2016-03-06/ty-article/.premium/right-wing-israeli-group-elad-received-millions-from-shadowy-private-donors/0000017f-e696-df2c-a1ff-fed709090000> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Brenner, M. (2018). *In Search of Israel*. Princeton University Press.
- Brenner, Y. (2016). הארץ. מסמך מ-1970 מגלה איך נולדה השיטה להקמת התנחלויות בגדה. Erişim Adresi: <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2016-07-28/ty-article/.premium/0000017f-f69b-ddde-abff-feff0a0b0000> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Brownfeld, A. C. (2023). *Israel's Strange Rehabilitation of Meir Kahane: Once a "Racist," Now a Hero to Many*. Erişim Adresi: <https://www.wrmea.org/israel-palestine/israels-strange-rehabilitation-of-meir-kahane-once-a-racist-now-a-hero-to-many.html> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Chabadinfo. (2023). *19 Years Later: Netzarim Menorah Returns to Gaza*. Erişim Adresi: <https://chabadinfo.com/israel-at-war/19-years-later-netzarim-menorah-returns-to-gaza/> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- CIS. (t.y.). *Security First: Changing the Rules of the Game- A Plan to Improve Israel's Security and International Standing*. Erişim Adresi: https://en.cis.org.il/wp-content/uploads/2016/05/snpl_plan_eng.pdf [Erişim Tarihi: 31.07.2024].

- Democracy Now. (2005). *Jewish Settlers Receive Hundreds of Thousands in Compensation for Leaving Gaza While Palestinians Working for Them Get Nothing*. Erişim Adresi: https://www.democracynow.org/2005/8/16/jewish_settlers_receive_hundreds_of_thousands [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Doron, G. (2005). Right as opposed to wrong as opposed to left: The spatial location of "right parties" on the Israeli political map. *Israel Studies*, 10(3), 29–53. <https://doi.org/10.2979/isr.2005.10.3.29>
- Eichner, İ., Azulay, M., Lokaş, A., Kidon, Ş. ve Şoko, N. (2023). אחת, והושעה משיבות הממשלה אטום על עזה? השר, אליהו אמר כי "זו דרך". Erişim Adresi: <https://www.ynet.co.il/news/article/bji2c2eqa> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Forum Şilo. (t.ç.). המערכה על שטח C. Erişim Adresi: <https://www.shiloh.org.il/the-battle-for-area-c> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Gresh, A. (2005). *Palestine: The Forgotten Reality*. Erişim Adresi: <https://archive.globalpolicy.org/security-council/index-of-countries-on-the-security-council-agenda/israel-palestine-and-the-occupied-territories/38326.html> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Haaretz. (2008). *The Flourishing State of Judea*. Erişim Adresi: <https://www.haaretz.com/2008-12-17/ty-article/the-flourishing-state-of-judea/0000017f-db89-d3ff-a7ff-fba9b5320000> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Halpern, O. (2021). *Inside the Israeli City That Sits on the Divide Between Jews and Arabs*. Erişim Adresi: <https://time.com/6050768/lod-jewish-arab-israel-war-room/> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Harkov, L. (2018). *Knesset committees to discuss applying new laws to West Bank*. Erişim Adresi: <https://www.jpost.com/Israel-News/Knesset-committees-to-discuss-applying-new-laws-to-West-Bank-532717> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Hauser, Z. (2021). השילוח. עיצוב גבולות ישראל: הערות לאסטרטגיה לאומית. Erişim Adresi: <https://hashiloach.org.il/אל-היגטרטסאל-תורעה-לארשי-תולובג-בוציע/> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Indyk, M. S. (2004). *The Day That Bush Took Gaza*. Erişim Adresi: <https://www.brookings.edu/articles/the-day-that-bush-took-gaza/> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Israel, D. (2023). *New Coalition of Jewish Groups Calling for Return to Gaza*. Erişim Adresi: <https://www.jewishpress.com/news/israel/settlements-israel/new-coalition-of-jewish-groups-calling-for-return-to-gaza/2023/11/17/> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Kaspit, B. (2024). השיגה את תוכנית הטבח של חמאס. אבל למפקד היחידה לא היה מושג 8200. Erişim Adresi: <https://news.walla.co.il/item/3645921> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Kaye, A. (2020). *The Invention of Jewish Theocracy: The Struggle for Legal Authority in Modern Israel*. Oxford University Press.
- Kemal, L. (2024). *Israel planning 'permanent army stations' in Gaza*. Erişim Adresi: <https://middleeasteye.net/news/israel-palestine-gaza-war-permanent-army-bases> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Kingsley, P. (2022). *Concern Grows in Israel's Military as Netanyahu Nears Coalition Deal*. Erişim Adresi: <https://www.nytimes.com/2022/12/13/world/middleeast/netanyahu-israel-military.html> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].

- Koplow, M. (2023). *Are Israeli generals more left-wing than their own government?*. Erişim Adresi: <https://forward.com/opinion/541005/are-israeli-generals-more-left-wing/> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Lazaroff, T. (2024). *Smotrich: cabinet authorized 5 West Bank outposts, sanctions against PA*. Erişim Adresi: <https://www.jpost.com/breaking-news/article-808129> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Margalit, R. (2024). *What Does Benny Gantz Want for Israel?*. Erişim Adresi: <https://www.newyorker.com/news/news-desk/what-does-benny-gantz-want-for-israel> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Marquardt, A. (2024). *Netanyahu must be removed, top former Israeli national security officials say*. Erişim Adresi: <https://edition.cnn.com/2024/01/26/middleeast/netanyahu-letter-israel-national-security-intl/index.html> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Michael, B. (2021). *The Garin Torani Threat: Missionary Ultrnationalism*. Erişim Adresi: <https://www.haaretz.com/opinion/2021-09-01/ty-article-opinion/.premium/the-garin-torani-threat-missionary-ultranationalism/0000017f-f333-df98-a5ff-f3bfa3380000> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Peace Now. (2023). *A record number of housing units were promoted in the West Bank in only six months*. Erişim Adresi: <https://peacenow.org.il/en/a-record-number-of-housing-units-were-promoted-in-the-west-bank-in-only-six-months> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Pedahzur, A. (2013). *The Triumph of Israel's Radical Right*. Oxford University Press.
- Peleg, B. (2024). *Settlers Clash With Israeli Forces at Evacuation of West Bank Outpost, Throw Firebombs, Stones*. Erişim Adresi: <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-07-03/ty-article/.premium/settlers-clash-with-israeli-forces-at-west-bank-outpost-throw-firebombs-stones/00000190-773a-de25-a3df-7fbabd70000> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Peri, Y. (2020). *The Widening Military–Political Gap in Israel*. Erişim Adresi: <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2020C02> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Pinkas, A. (2024). *An Orgy of Jewish Supremacy and Antidemocratic Euphoria, Encouraged by Netanyahu*. Erişim Adresi: <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-01-29/ty-article/.premium/an-orgy-of-jewish-supremacy-and-antidemocratic-euphoria-encouraged-by-netanyahu/0000018d-556b-d0fc-a9bd-5f7f8b540000> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Rabkin, Y. M. (2006). *A Threat from within: A History of Jewish Opposition to Zionism*. Zed.
- Ram, U. (2019). Sociopolitical Cleavages in Israel. R. Y. Hazan, A. Dowty, M. Hofnung ve G. Rahat (Ed.), *The Oxford Handbook of Israeli Politics and Society* içinde (s. 122-140). Oxford University Press.
- Rosenberg, Y. (2023). *The Right-Wing Israeli Campaign to Resettle Gaza*. Erişim Adresi: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2023/12/israel-right-wing-settler-gaza-netanyahu/676943/> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Rozen, M. (2023). *המודעה שעוררה סערה: בית על החוף בעזה*. Erişim Adresi: <https://www.mako.co.il/finances-news/Article-5b835b50e728c81027.htm> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].

- Sadeh, S. (2023). *Not Just Kohelet: Exposing the NGOs that Paved the Way for Radical Right-Wing Legislation*. Erişim Adresi: <https://www.shomrim.news/eng/not-just-kohelet> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Sason, T. (2005). *Summary of the Opinion Concerning Unauthorized Outposts*. Erişim Adresi: <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-203215/> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Shavit, A. (2004). *Top PM Aide: Gaza Plan Aims to Freeze the Peace Process*. Erişim Adresi: <https://www.haaretz.com/2004-10-06/ty-article/top-pm-aide-gaza-plan-aims-to-freeze-the-peace-process/0000017f-e56c-dea7-adff-f5ff1fc40000> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Shelef, N. G. (2004). From "Both Banks of the Jordan" to the "Whole Land of Israel": Ideological Change in Revisionist Zionism. *Israel Studies*, 9(1), 125–148. <https://doi.org/10.2979/isr.2004.9.1.125>
- Shlaim, A. (2019). *Demir Duvar: İsrail ve Arap Dünyası*. Küre Yayınları.
- Sokol, S. (2023). *Majority of Israelis oppose annexation, resettlement of Gaza – poll*. Erişim Adresi: <https://www.timesofisrael.com/majority-of-israelis-oppose-annexation-resettlement-of-gaza-poll/> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Sprinzak, E. (1991). *The Ascendance of Israel's Radical Right*. Oxford University Press.
- The Times of Israel. (2023). *Head of think tank behind overhaul push says it was rushed, poorly prepared*. Erişim Adresi: <https://www.timesofisrael.com/head-of-think-tank-behind-overhaul-push-says-it-was-rushed-poorly-prepared/> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Walla. (2023a). "לא נשרת במילואים": 8200 נגד המהפכה המשפטית. Erişim Adresi: <https://news.walla.co.il/item/3562017> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Walla. (2023b). "יורחבה ח"כית מעוצמה יהודית קראה לשלוט ברצועה": אין מנוס מהתיישבות לכל אורכה. Erişim Adresi: <https://news.walla.co.il/item/3624335> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Wintour, P. (2024). *Jared Kushner says Gaza's 'waterfront property could be very valuable'*. Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/us-news/2024/mar/19/jared-kushner-gaza-waterfront-property-israel-negev> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Yehuda, L., Suci, A., Palgi-Hecker, H., Bendel, M., Jaraisy, R., Shalev, N. ve Feldman, T. (2014). *One Rule, Two Legal Systems: Israel's Regime of Laws in the West Bank*. Erişim Adresi: <https://law.acri.org.il/en/wp-content/uploads/2015/02/Two-Systems-of-Law-English-FINAL.pdf> [Erişim Tarihi: 31.07.2024].
- Ziv, G. (2024). *Netanyahu vs the Generals: The Battle for Israel's Future*. Cambridge University Press.

RA -
POR

İSRAİL'DE
RADİKAL SAĞ

AĞUSTOS 2024